Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҳақиқати

1988 йил 19 октябрь
ЧОРШАНБА
№ 239 (4.438).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

Пахта учун ҳамма масъул

ТОМЧИЛАРДАН ЯРАЛУР УММОН, ТОЛАЛАРДАН—ТОҒ КАБИ ХИРМОН

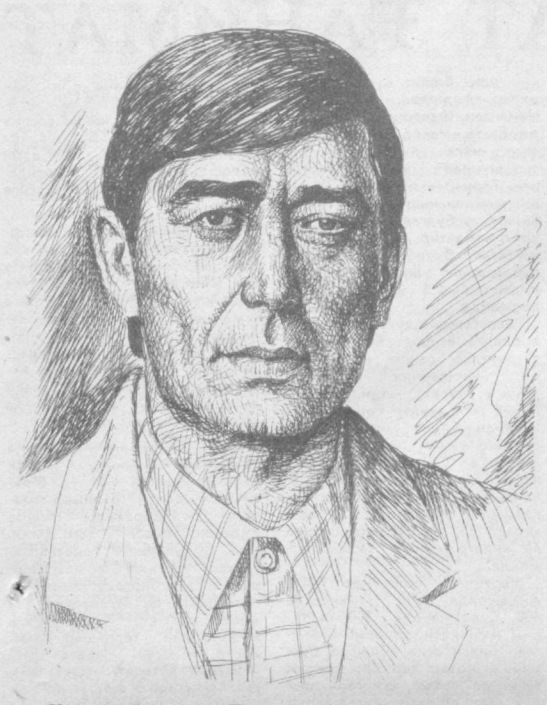

Хонқа районидаги «Правда» колхози пахтакорлари йиғим-теримни қизғин давом эттирмоқдалар. Механизаторлар хирмонга барака киритишаяпти. 6-звенонинг механик-ҳайдовчиси Бобожон Раҳматов ўз агрегатини унумли ишлатиб, ҳозиргача бункердан 140 тонна дурдона тўкди. Мавсум охирига қадар яна 30 тонна оқ олтин термоқчи.

Хўжаликда кенг жорий этилган оила пудрати ҳосилни ёрдамчиларсиз, тез ва соз саранжомлаш имконини бераяпти. Фотима Султонова оиласи 3 гектар майдонни пудратга олганди. Қисқа муддатда давлатга 8 тонна ўрнига 10 тонна хом ашё топширилди. Коллектив планни 1,5 ҳисса бажариш учун курашаяпти.

Рассом Маҳмуд ЖУРАЕВ чизган расмларда моҳир механизатор Б. Раҳматов ва пудратчи оила бошлиғи Ф. Султонованн кўриб турибсиз.

ХИРМОНГА БАРАКА!

Пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 18 октябрга бўлган МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент)

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машинада терилгани: Бир кунда	Шу жумладан машинада терилгани: Мавсум бошидан
Хоразм	0,96	98,07	0,71	58,78
Тошкент	0,72	97,79	0,66	102,64
Қашқадарё	1,48	88,73	1,15	76,36
Бухоро	2,21	87,83	1,83	69,18
ҚҚАССР	1,41	83,06	1,32	81,67
Сирдарё	1,48	80,67	1,55	90,17
Сурхондарё	1,58	78,94	1,26	91,93
Фарғона	1,62	77,75	0,61	37,31
Наманган	1,19	76,52	0,79	53,61
Андижон	0,96	61,02	0,33	24,97
Самарқанд	2,07	60,16	2,35	53,58
Республика бўйича	1,45	79,66	1,18	68,69
Шу жумладан ингичка толали пахта				
Сурхондарё	1,79	89,77	2,20	152,14
Қашқадарё	2,23	81,33	3,67	118,32
Наманган	0,58	81,28	—	—
Самарқанд	3,09	63,59	2,70	29,33
Бухоро	0,26	10,44	0,70	0,70
Республика бўйича	1,85	82,83	2,69	134,70

М. С. Горбачев билан Ж. Сарней Кремлда сайр қилдилар

Катта Кремль саройининг Георгий залидаги учрашув тантанали маросими тугагач, М. С. Горбачев рафиқаси билан ва Жозе Сарней рафиқаси билан 17 октябрь кечқурун Москва Кремлида сал кам бир соат сайр қилиб юрдилар. Улар СССР Олий Советининг биносини, шунингдек, шоҳ-қўнғироқни ва шоҳ-тўпни, буюк Иван қўнғироқхонасини, Кремлнинг диққатга сазовор бошқа жойларини кўздан кечирдилар, Успенский соборида бўлдилар.

Кремлнинг Собор майдонида икки мамлакат раҳбарларини врачлар Бутуниттифоқ съезднинг ҳозиргина биринчи иш кунини тугаллаган делегатлари табриклаб кутиб олдилар.

М. С. Горбачев. Салом, делегат ўртоқлар, биз сизларнинг ҳузурингизга бораяпмиз. (Жонланиш).

Овоз. Сизлар билан кўришганимиздан хурсандмиз.

М. С. Горбачев. Меҳмонимиз — Бразилия президенти Сарней жаноблари ва унинг рафиқасини сизга таништирмоқчиман.

Ж. Сарней. Мен сизлар орқали бутун совет халқи билан саломлашмоқчиман.

Овозлар. Раҳмат.

Ж. Сарней. Бутун жаҳонга машҳур бўлган, тинчлик йўлида жуда кўп иш қилаётган Горбачев жаноблари билан бу ерда бирга бўлишни ўзимиз учун катта бахт, деб биламиз.

Михаил Сергеевич кулиб, бундай деди: ҳозир бизда бундай сўзларни айтиш одат эмас. (Жонланиш). Бизда ҳозир ўз-ўзини танқид кўпроқ расм бўлган. Аммо меҳмон хоҳлаганини гапириши мумкин. Съезд сизларга ёқаяптими, ўртоқлар?

Овоз. Ҳа. Съезд ишчан, мазмунли ўтаяпти.

Овоз. Уни аллақачон ўтказиш керак эди, бизнинг фикрлашиб оладиган масалаларимиз кўп.

М. С. Горбачев Демак, моҳиятли гаплар бўлаётган эканда? Булар — врачлар, Сарней жаноблари. Москвада врачларнинг съезди бошланди, унда бутун мамлакатдан келган врачлар иштирок этмоқдалар.

Биз президент жаноблари билан актив хат ёзишиб турар эдик. Бир-биримизни фақат бугун, бир неча дақиқа муқаддамгина кўрдик. Мен сизга айтсам, ёзишма бир-биримизни тасаввур этишга, бир-биримизнинг ҳам ички, ҳам ташқи сиёсатимизни тасаввур этишга ёрдам берди. Сарней жаноблари ҳозирги Бразилияда турмушнинг барча соҳаларида рўй бераётган бугунги тараққиётнинг тимсоли эканлиги туфайли мен президент жанобларини ва унинг рафиқасини сизларнинг ҳузурингизда табрикламоқчиман. Сизни Бразилия конституцияси қабул этилиши билан гражданларимиз билан бирга табриклайман. Бразилия — буюк мамлакат, буюк халқ. Биз сизларга янги-янги зафарлар тилаймиз. Қолган гапларни врачларнинг иштирокисиз гаплашиб оламиз. (Кулги).

Ж. Сарней. Биз Бразилия билан Совет Иттифоқи ўртасидаги муносабатларда янги чегаралар очаётганимизни чуқур сезиб турибман. Халқлар ўртасидаги масофа баъзан яқинлашиш учун ўзига хос қизиқиш туғдиради. Биз коинотга шитоб билан учиб бораётган ва ер деб аталган битта кеманинг пассажирларимиз.

М. С. Горбачев. Бизнинг олдимизда шунчаки президент эмас, айни вақтда Бразилиянинг таниқли ёзувчиларидан бири тургани дарҳол сезилаяпти. (Жонланиш).

Ж. Сарней. Мен сизларга бразил халқининг дўстлик туйғуларини келтирдим.

М. С. Горбачев. Қўлингизни беринг Сарней жаноблари.

Ж. Сарней. Айни мана шу дўстлик ҳис-туйғуларини мен президентингиз Горбачев жаноблари ҳозирлигида сизларга қолдирмоқчиман.

М. С. Горбачев. Омон бўлинглар ўртоқлар.

Ж. Сарней. Хайр.

М. С. Горбачев. Мана шу — Собор майдони.

Ж. Сарней. Нақадар гўзал, кенглик ҳисси ва тарих туйғуси сезилиб турибди. Мен Бразилияда доимо миллатлар камида уч зотга муҳтождирлар, деб айтаман: ўтмиш ҳақида гапириш учун тарихчилар, ҳозирги кун ҳақида гапириш учун биз сиёсатчилар ва келажак ҳақида ўйлаб, орзу қилиш учун шоирлар керак.

М. С. Горбачев. КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси, СССР Олий Совети Президиуми, ҳукумат шу ерда ишлайди. Бу ер — мамлакатнинг сиёсий маркази. Шу сабабли: «Кремлдагилар нима деб ўйлашяпти» дейишганда, тўғри айтишади. (Жонланиш, кулги).

Ж. Сарней. Горбачев жаноблари, бу сайл учун кўпдан-кўп раҳмат. Биз тарих нафасини ва ҳозирги кун қудратини ҳис этдик. Бу — жуда яхши бўлди. Биз СССРга визитни жуда муҳим, деб ҳисоблаётганимизни шу мавриддан фойдаланиб айтиб ўтмоқчиман. Биз ҳатто Совет Иттифоқига визит тўғрисида махсус медаль чиқариш тўғрисида кўрсатма бердик. Мен Совет Иттифоқи ва Бразилия герблари тасвирланган шу медални сизга топширмоқчиман.

М. С. Горбачев. Бу — жуда қизиқарли ғоя ва қизиқарли тасвир. Ташаккур, президент жаноблари.

(ТАСС).

УЧҚЎРҒОН ДАЛАЛАРИДА

Учқўрғонликлар бултур доғда қолишди. Октябрнинг дастлабки кунлари ҳаво бирдан айнди. Саноқли соатда ер юзаси қалин қорга бурканди. Ҳаво бир неча кун шундай туриб берди. Ҳали қўл урилмаган юзлаб гектардаги ғўзалар қорни кўтаролмай ерга ёнбошладилар. Дарахтлар қарсиллаб синди. Катта хирмон умиди ҳам чил-чил бўлди. Деҳқонининг уйидан, хирмондан барака учди. Офат ҳам маънавий, ҳам моддий зарар етказди. Қор кетгач, қанча ғайрат қилишмасин, шижоат кўрсатишмасин, йилни тузук якунлай олишмади. Учқўрғонликларнинг дили ўксиди.

Ўша оғир кунларга ҳозир роса бир йил бўлди. Шу кунларда Учқўрғон далаларида бўлсангиз, оппоқ пахтазорларни, меҳрини бериб ишлаётган катта ва кичикни, пайкалларда бир маромда сузиб юрган машиналарни кўриб завқингиз тошади. Ким билан сўзлашманг, бурро-бурро, чертиб гапиради. Кузнинг хосиятидан, об-ҳавонинг пахтакорларга боплигидан хурсанд. Албатта, кунлик пахта теришнинг бориши, ким олдинда-ю, ким аравани секин тортаётгани ҳақида қаяжон билан сўзлайди. Ишқилиб, кўз тегмасин, ўтган йиллардагидан бу йил пахтамиз яхши, деҳқонларнинг кайфияти чоғ, дейди. Лекин бу кунларга етишиш учун эрта кўкламдан қилган тинимсиз меҳнат ҳақида биров оғиз очмайди.

— Пахтакорга қачон енгил бўлган эди? —деди Охунбобоев номли колхознинг илғор бригада бошлиқларидан Муҳаммаджон Исмонов, кейин қўшиб қўйди: — Ҳеч қачон. Ғўза шунчалар нозик ва эркаки, бир зум эътибордан четда қолса, ўзда юзингизни шувут қилади.

Деҳқоннинг гапида жон бор. Ў етакчилик қилаётган коллективнинг бу йил эришаётган кўрсаткичлари замирида ҳам тинимсиз меҳнат, ерга, ўсимликка беқиёс меҳр ётибди. Чигитни ер айни кўпчиган, кучга тўлган пайтда экдилар. Вақтида суғордилар, озиқлантирдилар. Бригадада ҳаражатларни назорат қилишнинг чек усули қўлланилгани, тўла хўжалик ҳисобининг моҳияти ҳар бир ишловчига тушунтирилгани, одамлар заминга, қишлоқ хўжалиги техникасига ўзлари хўжайинлик қилаётганликлари ишга муносабатда ўзгариш ясади. Энди аввалгидай баъзи деҳқонлар далага кун ўтказиш учун эмас, балки яхши ишлаб, кўпроқ маҳсулот етиштиришни далга тугиб чиқадиган бўлишди. Сабаб: ғўза парваришига эътибор билан қараб, кузда тузукроқ хирмон кўтарса яхшироқ яшаш мумкинлигини тушунишди. Бу — оддий ҳақиқат. Аммо кўп йиллар мобайнида деҳқон қанча тер тўкмасин, ялчитиб эшитганимда, мана шулар ҳақида ўйладим. Бригада ҳар гектар ердан 33,5 центнердан пахта етиштириб, планни биринчилар қаторида бажарди. 85 процент ҳосил машинада терилди. Мавсум охиригача якуний ҳисобни 40 центнерга етказиш мўлжалланмоқда.

Кароматхон Мирзаева ва Турғунбой Қўчқоров бошчилигидаги пахтакорлар ҳам мажбурият ҳисобига меҳнат қилишаяпти. Колхозда оилавий звенолар ташкил этилган. Ҳозир 41 та звенонинг 21 таси ҳар гектардан 35—40 центнердан ҳосил олиб, йиллик планни уддалашди. Раҳимжон Эшонқулов, Отамирза Жўраев, Абдуқаҳҳор Сайфуддинов оилалари биринчилар қаторида маррага етишди.

Хўжалик деҳқонлари бу йил давлатга 4.133 тонна пахта топширишга сўз беришган. Октябрь ойининг ўн иккинчи кунигача йиллик планнинг 86 проценти миқдорида пахта тайёрладилар. Кунлик суръат 2 процентни ташкил этмоқда. Колхозда иш суръатининг юқори бўлишида механизаторларнинг ҳиссаси катта. Улар етиштирилган ялпи ҳосилнинг 80 процентини машиналарда териб беришади. 19 суворийнинг ҳар бири кунига 7—8 тонна хом ашёни бункерлардан тўкмоқда.

—Терим агрегатларини мавсумга беками-кўст тайёрладик, — дейди механизатор Насибжон Алихонов. —Ишни ҳар куни соат ўнларда, шудринг кўтарилиши билан бошлаяпмиз. Бу вақтга қадар машиналаримизни назорат қилаяпмиз, ғўзаларнинг бўйига, кўсакларнинг қай даражада очилганига қараб созлаяпмиз. Ҳар 2—3 соатда нафас ростлаймиз. Бу пайтда сменадошларимиз ёки ёрдамчиларимиз машинани бошқариб туришибди.

Хўжаликда йиғим-терим асосан зангори кемалар зиммасига юклатилгани учун мавсумда мактаб ўқувчилари кучидан фойдаланишга йўл қўйилмаяпти. Теримда 600 колхозчи, 150 пенсионер, кўп болали аёллар фаол иштирок этишмоқда. Уларнинг намунали меҳнат қилишлари учун шароит яратилган. Ҳозиргача қабул пунктларига топширилган ҳосилнинг 80 проценти юқори сортларга сотилди. Бу йил пахтачиликдан 3 миллион сўм даромад, шу жумладан 1 миллион сўм соф фойда олиш кўзланаяпти.

«Ленинчи» колхози пахтакорлари ҳар гектардан 34,5 центнердан, жами 3.650 тонна юқори сифатли хом ашё топширишмоқчи. Бунинг учун улар йил бошидан меҳнатни ташкил этиш ва ҳақ тўлашнинг илғор усулларига ўтишди. Маҳсулот етиштириш учун сарф-харажатларни назорат этиш, иқтисод қилишнинг энг

МАҚСАДЛАР БИРЛИГИ

мақбул йўли — чек системаси қўлланилмоқда. Пудратчи оилавий звенолар сони 80 тага етказилди, жами пахта майдонининг 64 процентида шулар ишлашмоқда. Чекнинг қўлланилиши туфайли пахтачилик бригадалари иш ҳақи ва бошқа харажатлардан 10 минг сўмдан зиёдроғини тежашди. Бир гектар пахта майдонига сарфланган маблағ планга нисбатан колхоз бўйича 91 сўмга камайди. Бу йилги йиғим-терим даврида тежамкорликка эътиборни кучайтириш орқали таннархни ўтган йилги 52 сўм ўрнига 42 сўмга келтириш чораси кўрилмоқда. Бунинг учун ҳосилнинг асосий қисмини юқори сортларга сотиш таъминланади. Пахта сифатини яхшилаш туфайли 200 минг сўм қўшимча даромад олиш кўзланмоқда.

Колхозда жами ҳосилнинг 80 проценти машиналарда терилади. Шунинг ҳисобига иш ҳақига сарфланиши лозим бўлган 126 минг сўмдан ортиқ маблағ тежалади. Нурмамат Аноров, Турсунбой Маҳмудов, Абдураҳмон Тўланов, Аъзамжон Раҳматуллаев каби механизаторларнинг ҳар бири мавсумда 180 тоннага етказиб пахта теришга ҳаракат қилмоқда.

Колхоз бошқарув бўғинини цех структураси тарзида такомиллаштириш, чек усулини жорий этишда республикада ташаббускор бўлган «Коммунизм» колхози далаларида ҳам терим авжида. Улар бу йил давлатга 3. 210 тонна пахта топширишади.

— Ҳосилнинг асосий қисмини машиналарда териб оляпмиз, — деди правление раиси, колхозчиларнинг Бутуниттифоқ IV съезди делегати Иқболжон Икромов. — Механизаторларимизнинг ҳар бири мавсумда 150—160 тоннадан оқ олтин териб беришгагина эмас, балки ҳар кар-

тада пахтанинг жуда кам тўкилишига эришиш, сифатли териш, ҳосилнинг 80 проценти юқори сортларга сотилишига ҳаракат қилишмоқда. Яна бир муҳим нарса шуки, бу йил ҳам теримга мактаб ўқувчилари жалб этилмаяпти. Таннархни камайтириш, колхоз ҳамёнига ҳам, деҳқонларнинг оиласига ҳам қут-барака киритилиши кўп жиҳатдан мавсумни уюшқоқлик билан олиб боришимизга боғлиқлигини унутмаяпмиз.

«Партия XXIV съезди», Энгельс номли, «Андижон», Ленин номли колхозларнинг пахтакорлари ҳам мавсумда пешқадамлик қилишмоқда. «Учқўрғон», Ленин номли совхозларда эса ҳосилнинг асосий қисмини машиналарда йиғиштириб олиш учун бутун куч ва имкониятлар ишга солинаяпти.

Совхозимиз бу йил 3.774 гектар ерга чигит экди, давлатга 13.055 тонна пахта топширишимиз керак, — дейди Ленин номли совхоз бош экономисти Собит Сатторов. — Механизаторларимиз 9 минг тоннадан зиёд ҳосилни машиналарда териб олишади. Ҳозир мавжуд 81 та терим агрегатининг ҳар биридан унумли фойдаланаяпмиз.

Учқўрғонликлар беш йилликнинг учинчи йилида давлатга 88 минг тонналик хирмон тиклайдилар. 20 та колхоз ва совхознинг 22 минг гектарлик экинзорларида терим қизғин паллага кирди. Қабул пунктларига аввалги йиллардагига нисбатан анча кўп — 60 минг тоннага яқин пахта уйилди.

— Механизаторларимиз ялпи ҳосилнинг 53 минг тоннасини териб бериш ташаббуси билан чиқдилар,— дейди Учқўрғон район партия комитетининг биринчи секретари Каримжон Райимжонов. — Ҳозир далаларимизда 425 та агрегат юқори унум билан ишлатилмоқда. Улардан ҳар бирининг кунлик унуми 5,5—6 тоннани ташкил этяпти. Механизаторлар ва мавсумда иштирок этаётган теримчилар беллашуви намунали йўлга қўйилди. У ҳар беш кунда якунланиб, ғолиблар эришаётган ютуқларнинг омили оммалаштирилмоқда. «Андижон» колхозидан Турғунпўлат Насриддинов, Охунбобоев номли колхоздан Раҳимжон Олтинов, «Коммунизм» колхозидан Абдураим Қаҳҳоров, «Партия XXIV съезди» колхозидан Каримжон Уролов, Карл Маркс номли колхоздан Абдумутал Пирназаров каби механизаторлар пахтани тез ва сифатли теришда ўрнак бўлишаяпти.

Ҳа, Учқўрғон пахтазорларида жўшқин меҳнат ҳукм сурмоқда. Қайси хўжалик, бригада ёки звенога борманг, пахтакорлар пешона тери эвазига етиштирилган оқ олтинни нобуд қилмай, тезроқ йиғиштириб олиш иштиёқида эканликларини сезиш мумкин. Чунки Ватанга қанча кўп ва сифатли пахта етказиб берилса, деҳқонлар шунча фаровон турмуш кечиришади. Учқўрғонликларнинг ҳозирги шижоатлари юксак маҳбуриятлар албатта бажарилишидан далолат бермоқда.

А. НИЁЗОВ.

ПАРТИЯ ХОДИМИ ҚЎЛЛАНМАСИ

«Партия ходими справочниги»нинг йигирма саккизинчи китоби босмадан чиқди. Унга КПСС Марказий Комитети пленумларининг материаллари, партия Марказий Комитети Сиёсий бюросининг мажлислари, КПСС Марказий Комитетида ўтган кенгашлар ва учрашувлар тўғрисидаги ахборотлар киритилган. КПСС Марказий Комитетининг, КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг қарорлари, СССР Олий Совети Президиумининг фармонлари, СССР Министрлар Советининг қарорлари, СССР касаба союзлари XVIII съезднинг ва ВЛКСМ XX съезднинг резолюциялари, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитети пленумларининг қарорлари, бошқа ҳужжатлар эълон қилинган.

Китобга 1987 йилнинг январидан декабригача бўлган даврдаги материаллар киритилган. Ҳужжатлар тегишли мавзуларга оид бўлимлар бўйича, бўлимлар ичида эса хронология тартибида жойлаштирилган.

Справочникни сиёсий адабиёт нашриёти чиқарди.

(ТАСС).

КОМИССИЯ МАЖЛИСИ

17 октябрь куни КПСС Марказий Комитетида М. С. Горбачев раислигида сиёсий системани ислоҳ қилиш билан боғлиқ бўлган таклифларни тайёрлаш учун КПСС Марказий Комитетининг 1988 йил июль пленуми тузган комиссиянинг мажлиси бўлди. Комиссия СССР Конституциясига ва СССР халқ депутатларини сайлаш тўғрисидаги қонунга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қонун лойиҳаларини кўриб чиқди. Қонун лойиҳалари устидаги иш қандай бораётганлиги ҳақида СССР Олий Совети Президиуми раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов ахборот берди. У комиссия аъзоларининг мазкур ҳужжатлар устидаги ишнинг аввалги босқичларида айтган мулоҳазалари ва таклифларини кўриб чиқишга алоҳида эътибор берди.

Мажлисда ВЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари В. И. Мироненко, СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг биринчи секретари В. В. Карпов, КПСС Краснодар ўлка комитетининг биринчи секретари И. К. Полозков, СССР Халқ контроли комитетининг раиси С. И. Манякин, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия контроли комитетининг раиси Б. К. Пуго, КПСС Ленинград область комитетининг биринчи секретари Ю. Ф. Соловьев, Украина Компартияси Львов область комитетининг биринчи секретари Я. П. Погребняк, «Известия» газетасининг бош редактори И. Д. Лаптев, 1-«Мосстрой» трести комплекс бригадасининг бошлиғи В. А. Затворницкий, Озарбайжон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари А. —Р. Х. Везиров, СССР Фанлар академиясининг вице-президенти Е. П. Велихов, СССР Фанлар академиясининг президенти Г. И. Марчук, Арманистон, Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюнян, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Е. Е. Соколов, «Кировский завод» ишлаб чиқариш бирлашмаси конструкторлик бюросининг бош конструктори Н. С. Попов сўзга чиқдилар.

Муҳокамани М. С. Горбачев якунлади.

Комиссия тақдим этилган қонун лойиҳаларини кўриб чиқиб, улар КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясининг қарорларига мувофиқ эканини, сиёсий система ислоҳотини амалда рўёбга чиқариш ва жамиятда демократиялаш жараёнларини янада ривожлантириш учун имконият яратиб беришини қайд этди. Комиссия қонун лойиҳалари тўлдирилиб, охирига етказилгач, уларни умумхалқ муҳокамаси учун яқин кунларда эълон қилиш керак, деган фикрни билдирди.

(ТАСС).

КОММУНИСТ МАКТУБИ

ЯЙЛОВ МУАММОЛАРИ

Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига номзодим кўрсатилган йиғилишда ўзим ҳақимдаги фикрларни эшитиб қаттиқ ҳаяжонландим.

— Мен партия аъзоси эмасман, — деди совхоз касаба союз комитети раисининг ўринбосари Шавкат Чўлиев. — Лекин ишда ҳам, ҳаётда ҳам юксак номга лойиқ бўлиш керак. Ғаффор Обидов ана шундай коммунист.

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган чорвадор Ҳаким Тошев:

— Ғаффоржон чўпон таёғини отасидан олган, Ашур ака қирқ йилдан ортиқ Қизилқумда чўпонлик қилган. Улуғ Ватан урушида юртимизни гитлерчи қузғунлардан ҳимоя этган. Ғаффоржон қатъиятлик, халоллик, меҳнатсеварлик каби фазилатларни отасидан ўрганган, — деганида қалбим ифтихорга тўлди. Бу таърифлар шунчаки айтилмаётганини, отамнинг меҳнатлари бежиз эсланмаётганлигини бутун вужудим билан англадим. «Шундай ҳурматга лойиқманми?», «Отам обрўси соясида талтайиб кетмаяпманми?» каби саволларни бердим ўзимга.

Чорвачилик — бобо касбимиз. Отам «Ғозғон»ни ташкил этганлардан. Ўттиз йилча муқаддам ҳозир яшаб турган жойимизга кўчиб келганлар. Қизилқумда отарларни яйратиб боққанлар. Мен ҳам эсимни таниганимдан буён яйлов кезаман.

Отам пенсияга чиққанидан сўнг отарни қабул қилиб олдим.

Бу орада чўлда каттагина уй қурдик. Совхоз артезиан қудуғи қазиндиб, сув чиқариб берди. Чўлдан оз-оз ер очиб, боғ ва бедазорга айлантирдик. Одамлар биз томонга отланишса: «Ашурободга бир бориб келай», — деб қўядиган бўлишди. Шундай қилиб, отам ҳаётлигидаёқ замин юзида номини абадий муҳрлади.

Ҳа, менинг бугунги иззат-ҳурматим, бахтим йўлини ота-онам ўз меҳнатлари билан аллақачон барпо этиб қўйишган. Шу йўлни муносиб давом эттириб, эл-юрт олқишини олсам, дейман. Ҳали болалигимдаёқ олис яйловларда отам билан узоқ-узоқ суҳбатлашардик. У киши: «Ҳар ким ўз бахтининг соҳиби, ҳар ким ўз бахтини ўзи яратади», — дерди. Бизнинг юртимизда бахтли бўлиш — ўз ерининг, ўз яйловлари, тоғ-у боғларнинг, мана шу Қизилқумнинг хўжайини бўлиш, уларни қадрлаш, авайлаб асраш демакдир.

Чўпон таёғини ардоқлаб, кам бўлмадим. Қийинчиликлар, синоатлар мени тобладди, чиниқтирди. Ҳар қандай шароитда ҳам қаддимни тик тутишга ўргатди.

1969 йилнинг аёзли қишини сира унута олмайман. Чўлда ҳарорат қирқ даражаовуқ. Эртаю кеч аччиқ шамол тинмайди. Бундай пайтларда қўй-қўзиларни кошардан чиқариб бўладими? Озуқа етишмай, ҳафталаб ем келтира олмай қолдик. Топгантутганимизни қўй-қўзилар оғзига тутиб, бир амаллаб қишдан чиқдик. Қуёш ерларни қиздириб, майсалар ҳосил бўлганида, қўзиларнинг яйраб ўтлаётганини кўрнб ҳамма қийинчиликларни унутиб юбордим.

Аммо ўша қиш кўзимизни очди. Отам артезиан қудуғи қазиб, сув чиқариш, кошар яқинида беда сепиб, витаминли озуқа тайёрлаш ташвишига тушиб қолди. Эндиликда кенг майдонда ўз бедазоримиз бор. Баҳор кезлари қирдан етарли хашак жамғариб қўямиз. Ҳозир отаримда 1.200 дан зиёд қўй-қўзи мавжуд. Жорий йилда ҳар юз совлиқдан 122 тадан қўзи олдик. Жун, қоракўл тери топшириш планларини ҳам ошириб бажардик.

Москва сафари олдидан кўп наказлар, истаклар билдиришди. Аксарияти чўпон-чўлиқлар ташвиши, улар қалбига бугун ғулғула солаётган муаммолар эди: «Бор гапни айт, қайта қуришга ҳалақит бераётган ҳолатларни ҳам баён қил», — дейишди.

Қизилқум яйловларининг муаммоларини, партия ташкилотимиз олдида турган вазифаларни катта даврада — Москвада бўлган кунларим айниқса очиқ-ойдин тасаввур қилдим. Улар мамлакатимизнинг бугунги ҳолати, иттифоқимизда кечаётган жараёнлар билан уйғунлашиб, ўзининг бутун оқибатлари билан кўз ўнгимда намоён бўлди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев докладини, музокарада сўзга чиққанларнинг нутқларини эътибор билан тингладим. Конференция минбаридан халқ бахт-саодати, Ватан куч-қудрати, турмушимиз фаровонлигини оширишга оид кўпдан-кўп фикр-мулоҳазалар билдирилди. Шунга яна бир бора қаттиқ ишонч ҳосил қилдимки, жонажон партиямиз келажагимиз ҳақида жиддий қайғурмоқда, камчиликларни тезроқ бартараф этиш тўғрисида жон куйдираяпти.

Конференция менинг ҳаётга, одамларга, жамиятимиз истиқболига янгича назар ташлашга мажбур этди. Ҳар биримиз жамиятимиз, халқимиз, партия олдида ғоят бурчлимиз. Шундай экан, коммунист сифатида масъулиятни чуқур ҳис этиб, ҳамиша ўзимизга ўзимиз ҳисоб беришга одатланайлик. Йўлимизга тўсиқ бўлаётган камчиликларни аёвсиз фош этайлик. Сир эмас: партия комитетларининг фаолиятида кўп ҳолларда расмиятчилик, қоғозбозлик устун туради. Одамнинг рўй-рост гапидан кўра бир парча қоғозга ёзилиб, муҳрланган фикрга ишонишади.

Мени кўпдан буён район партия комитетига сайлашади. Райком бюроси аъзолигига сайланганимга беш йилдан ошди. Пленумларда, актив йиғилишларида, бошқа мажлислар, кенгашларда кузатаман: биз ҳали гапбозликдан тамомила қутулиб олганимиз йўқ.

Яқин-яқинларгача партия «арбоблари» коммунистлар билан фикрлашишни, уларнинг мулоҳазаларига қулоқ солишни ўзларига эп кўришмасди. Гап уқтириш, вазифа қўйиш юқоридан, гап эшитиш, тавсияларни бажариш эса қуйидан, деб ҳисоблашарди.

Бу — касаллик эди. Қайта қуриш шабадаси эса бошлаганидан буён йиллар ўтаяпти-ю, аммо улар бу касалликдан ҳали ҳам тамомила халос бўлганлари йўқ. Оддий коммунистлар ролига етарли баҳо берилмаётир. Турли йиғинлар, мажлислар қизғин баҳсларга бой бўлаяпти. Шакл ўзгараяпти. Аммо мазмунда, моҳиятда ўзгариш сезилмаяпти. Коммунистлар кўп ҳолларда ҳамон пассивлик кўрсатаётганликларинг сабаби шунда эмасмикин?

Яна бир муҳим муаммо — яйловлар масаласи. Қизилқум баҳри йил сайин торайиб бораяпти: бир қўй ҳиссасига тўғри келадиган ўтлоқлар нормадагидан 2,5—3 марта камайиб кетган. Афсуски, шунга қарамай яйловлардан оқилона фойдаланиш ҳақида жуда кам қайғурилмоқда. Саксовулзорлар, бутазорлар ўтин учун кесиб кетилаяпти. Ўтлоқлардан хашак жамғаришга зўр берилмоқда.

Яйловлар қисматини ўйласам, бундан йигирма беш йил илгари районимиз қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилган ажойиб сиймо — Даврон Ҳамроқуловнинг кўнгилчаклик билан айтган гаплари, бир туп ёвшан дея одамларга танбеҳ беришлари ёдимга тушади. Даврон ака яйлов кезиб чарчамасди. У тўйимли ўт-ўланларнинг ўсишини, қалин-сийраклигини ўрганарди. Ногаҳон кетмон олиб ёвшан чопаётган бирор кишини кўриб қолса, товбасига таянтирмай қўймасди.

Афсуски, кейинги пайтларда яна бепарво бўлиб қолган эдик. Сунъий қочириш усули, турли кўзбўямачиликлар, қўшиб ёзишлар чўпон-чўлиқлар масъулиятини тушириб юборди. Серўт яйловларни сақлаш, маданий ўтлоқлар, суғориладиган майдонларни кенгайтириш чораларини кўрмадик. Баҳор кезлари яйловларни яшнатиб, қадим-қадимдан чўпон ўтовига иссиқлик, қўй подаларига озуқа ато этиб келган саксовулзорлар йўқ бўлиб кетди. Изензорлар ҳосил бермай қўйди. Ёвшанзорлар сийраклашиб қолди. Бирор йиғинда шулар ҳақида гап очсанг, сени ютуқларимизга соя ташловчи, ваҳимачи, кишиларни чалғитувчига йўйишган вақтлар ҳам бўлди.

Отарларда совлиқлар камайиб кетаётгани айниқса ташвишланарли. Кўпчилик ҳолларда бу кўрсаткич 59—60 процентга тушиб қолган. Оқибатда насл олиш, подага пода қўшиш оқсаяпти. Планлаштиришдаги чалкашликлар бунинг асосий сабабидир. Айтайлик, хўжалик йил бошида пудратчи бригада билан шартнома тузади. Унда ҳамма нарса ҳисобга олинади, албатта. Лекин кўп ўтмай район, область ташкилотлари планларни қайта кўриб чиқа бошлайдилар. Оқибатда ҳақли эътирозлар келиб чиқади. Масалан, тўл мавсуми тугаши арафасида мўлжалдаги қўзилар сўйилиб, қоракўл тери топшириш плани бажариб бўлинганда ўстиришга қолдириладиган қўзиларни кўпайтириш ҳақида кўрсатма келиб қолади. Уни бажариш учун апрелнинг охири — майнинг бошларида туғилган қўзиларни сақлаб қолишга зўр берилади. Бу пайтда ҳаво исиб, аксари қўзилар нобуд бўлади ёки ўзини қўйиб ўсмайди — нимжон бўлиб қолади. Энди бундай совлиқдан насл олиб ёки бўрдоқига боқиб бирор наф кўрасизми?

Биз чорвачиликни, хусусан, қоракўлчиликни ривожлантириш резервларини қидириб топишда, ишга солишда олимлар, малакали мутахассислар маслаҳатларига катта эҳтиёж сезамиз. Уларнинг тавсияларига муштоқмиз. Бу маслаҳатлар яйловлар имкониятини кенгайтиришимизда, насл олиш ишини жадал яхшилаб юборишимизда қўл келган бўларди. Афсуски, янги озуқа турлари, наслчилик ишидаги кашфлар радио тўлқинлари орқали қулоғимизга чалиниб қолади. Шу енгилликлар яйловларимизга қанчалик тез етиб келса, чорва маҳсулдорлиги шунча ошгаси келарди.

Ғаффор ОБИДОВ,
Нурота районидаги «Ғозғон» совхозининг бош чўпони, Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси делегати.

АГРОСАНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ПЛАНГА ҚЎШИМЧА ШОЛИ

«Искра» совхози Сурхондарё областининг шоликор хўжаликлари орасида биринчи бўлиб давлатга планга қўшимча дон топшира бошлади. Дон қабул қилиш корхоналарига социалистик мажбурият ҳисобига ҳозиргача 100 тоннадан кўпроқ шоли топширилди.

Бу йилги ҳосил деҳқонларни хурсанд қилмоқда. Ш. Жабборов, Б. Мелибоев, Ю. Титаренко звенолари гектаридан 55—60 центнер дон олмоқда. Энг яхши комбайнчилар мавсум бошидан буён 350 тоннадан ва ундан ҳам кўпроқ дон янчиб бердилар.

Шоли ўрим-йиғими ва дон тайёрлаш давом этмоқда. Хўжалик меҳнаткашлари мавсум охиригача планга қўшимча топширилган шолини икки ярим минг тоннага етказадилар.

КОМБАЙНЛАР СИНАБ КЎРИЛМОҚДА

Сирдарё районидаги «Малик» совхози биринчи бўлимининг далалари икки қаторли янги пахта териш машиналарини синаш майдонига айланди. Бу синов пахта териш техникаси республика тармоқлараро фан-техника маркази ходимлари раҳбарлигида ўтказилмоқда.

Тажриба хўжалиги пайкалларида ҳозир кўплаб чиқарилаётган машиналардан катта фарқ қиладиган учта агрегат текшириб кўрилмоқда. Бу комбайнларнинг шпиндель системаси бутунлай ўзгартирилган. Ишчи органларига ғўза тупини шпинделларга эгиб берадиган барабанлар ўрнатилган бўлиб, бу пахтани териб олишни осонлаштиради, терим сифатини яхшилайди. Машинанинг иш тезлиги ҳам оширилган.

МУДДАТИДАН ОЛДИН

Жалолқудуқ паррандачилик фабрикасида тухум порошоги ишлаб чиқарадиган цех муддатидан олдин ишга туширилди. Цехни «Ўзптицепром» бирлашмасининг хўжалик ҳисобидаги маҳаллий участкаси қурувчилари барпо этдилар ва аъло сифат билан фойдаланишга топширдилар.

Цехга ўрнатилган машинаускуналар йилига 35 тонна тухум порошоги ишлаб чиқара олади. Бунинг учун 60 миллион донадан кўпроқ тухум қайта ишланади.

— Тухум порошоги ҳамма учун керак бўлади, лекин чекка шимолда яшовчилар, альпинистлар, геологлар учун айниқса зарур, — дейди фабрика директори Д. Қиргизов. — Бу маҳсулот икки йил давомида ўз мазасини ва тўйимлилик сифатини йўқотмайди.

(ЎзТАГ).

З. Иброҳимова Ильич районидаги Волков номли совхозда сермаҳсул моллар сонини кўпайтириш ишига салмоқли улуш қўшиб келаяпти. Хўжалик фермасида 902 бош қорамол боқилаётган бўлса, бу ердаги 104 бош бузоқ парвариши коммунист Зумраднинг зиммасида. Унинг қарамоғидаги жониворлар ҳар куни 400 граммдан семирмоқда.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотоси.

Қишлоқ хўжалиги шарҳи

ФУРСАТ ҒАНИМАТ

Октябрнинг биринчи ўн кунида об-ҳаво қулай келиши заршуносларимизга 1.423 минг тонна ёки планга нисбатан 27 процент пахта тайёрлаш имконини берди. Шу даврда тикланган хирмоннинг асосий қисми — 890 минг тоннаси ёки ўн кунда тайёрланган хом ашёнинг 69 проценти агрегатлар ёрдамида саранжомланди.

Бу йил Қорақалпоғистон АССР ва республиканинг барча областларида куз яхши келди. Пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисидаги кунлик ўсиш пайкаллардаги ҳосил чўғи ва оқ олтиннинг эрта пишиб етилганидан далолат. Мана шунинг учун ҳам шимолий пахтачилик зонаси ҳисобланган Хоразм области, республиканинг турли бурчакларида жойлашган Хонқа, Ўрта Чирчиқ, Қамаши, Янгиариқ, Гурлан, Яккабоғ, Бувайда, Жиззах, Урганч, Ҳазорасп районлари мавсумда пешқадам. Агротехникага қатъий риоя қилингани ва фидокорона меҳнат туфайли Қашқадарё области заршуносларининг ишлари суръатларда боришаяпти. Ғузор, Косон, Амударё, Наманган, Зомин, Ленинград, Беруний районларида ҳам йиғим-терим авжида.

Йигирма кун илгари Тошкент области маълумотнинг охирида эди. Ҳозир эса у Хоразм области билан басма-бас карвонбошилик қилаяпти. Бу техниканинг шарофати, ундан оқилона, унумли фойдаланиш намунаси. Тошкентликлардан ибрат олаётганлар республиканинг бошқа жойларида ҳам кўпаймоқда. Шеробод, Ленин йўли, Ворошилов, Пахтакор, Октябрь, Навоий, Қарши ва бошқа қатор районларда механизмлар унумли ишлатилаётганлиги шундан далолат.

Афсуски, ҳамма жойда ишни қониқарли дейиш қийин. Андижон, Фарғона, Наманган, Самарқанд областларининг хўжаликлари эски андазалардан қутилолмаяптилар. Бу айниқса Косонсой, Оқдарё, Чуст, Поп, Учқўрғон, Олтинсой, Қува районларида яққол кўзга ташланади. Бу районларда машинада терилган пахта салмоғи 10—20 процентдан ошмайди. Ана шу рақамларнинг ўзиёқ ушбу районларда мавсумга қўл учида тайёргарлик кўрилганидан далолат беради. Улар август ойида ҳам ғўзани озиқлантириш, суғоришни бўшаштирмай йиғим-теримни ноябрь, декабрь ойиларида давом эттиришни кўзлаган эдилар. Уларнинг агротехникаси шундай: муҳими ҳосил тўплаш, териб олиш эса қочмайди. Сентябрда аҳволни ўнглаш мумкин эди, бироқ буни истамадилар. Андижон, Самарқанд, Наманган, Фарғона областларида пахта тайёрлаш суръатининг нега пастлигини фақат шундай изоҳлаш мумкин. Терим техникасидан унумли фойдаланиш ҳақида ўтган йилларда бўлгани каби бош қотирилмаётир. Машина терими плани бу областларда республиканинг умумий кўрсаткичидан 1,4—1,8 баравар ортда қолмоқда.

Республика ҳукумати пахтакорларга ёрдам бериш учун студентлар, саноат корхоналари ишчиларини сафарбар этишга рухсат этди. Пайкалларда теримчилар сони кескин кўпайди. Бироқ уларнинг кунлик иш унуми ошмаётир. Андижон ва Сурхондарё областларида ҳар теримчининг ўртача кунлик иш унуми 40 килограммни, Сирдарёда 42, Фарғонада 39, республика бўйича 46 килограммни ташкил этмоқда.

Фарғона областида 1.200, Андижонда 1.500, Наманганда 600, Самарқандда 500 та терим машинаси қантариб қўйилгани билан асло келишиб бўлмайди. Ҳозир ҳар бир дақиқа ғанимат. Кечаги ёғингарчиликдан сўнг об-ҳаво яна юришиб кетди, иккинчи ўн кунликда ҳам йиллик планнинг 18—20 процента миқдорида пахта тайёрлаш, ой охиригача эса йиллик маррага етиш имкони мавжуд. Бунинг учун барча моддий техника ва одам ресурсларини тўласинча сафарбар этиш зарур.

Республика 10 октябргача уруғлик пахта тайёрлаш планини бажарди. Бироқ айрим областлар ана шу топшириқни уддалаш зарурлигини ўйлашмаяпти. Айниқса енгил саноат учун ўта зарур бешинчи тип тола берувчи уруғлик пахта тайёрлаш планининг бажарилиши хавф остида.

Қорақалпоғистон АССР ва Сирдарё областининг уруғчилик хўжаликлари С-4727, Ан—Боёвут-2, Бухоро, Самарқанд, Наманган областлари эса Ан—Ўзбекистон-3, Ўйчи-2, Октябрь-60 навли хом ашё тайёрлаш планини ҳанузгача бажармадилар. Ўйлаймизки, область агросаноат комитети, РАПО ва хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари топшириқни бажариш учун барча тадбирларни кўрадилар, келгуси йил ҳосилига пахта замин тайёрлайдилар.

Бу йилги мавсум яна бир муаммони кўндаланг қўйди. Об-ҳаво яхши келишига қарамай тўртинчи ва бешинчи тип тола берадиган кўпгина навлар ҳосили биринчи теримдаёқ иккинчи сортга, баъзи жойларда эса ҳатто учинчи сортга топширилмоқда. Бу айниқса Самарқанд, Бухоро, Сирдарё областининг Жиззах зонасидаги хўжаликлар экономикасига қаттиқ зарба уради.

СССР Енгил саноат министрлиги тўртинчи ва бешинчи тип тола нархини ошириш ўрнига ҳар йили хом ашё сифатига норозилик билдиришдан нарига ўтмаётир. Бу йўл билан муаммони ҳал этиш мумкин эмас. Илгари пахта тозалаш саноати шу министрлик ихтиёрида бўлганида бунақа эътирозлар йўқ эди. Ўшанда ҳам шу навлар экиларди.

Ҳозир хўжаликларимизда тезпишар, серҳосил, толаси сифатли навлар мавжуд. Маълумки, одатда тезпишар навлар ҳосилдирликда бироз оқсайди, толаси ҳам дағал. роқ. Бу уларнинг генетикасига хос хусусият. Ген инженерлиги ва биотехнологиянинг тараққиёти бу муаммони ҳал этиши мумкин. Ҳозирча эса муаллифлар тезпишар, серҳосил, толаси сифатли деб кўкларга кўтариб мақталаётган навларни истаганча танқид қилиш мумкин. Уларнинг бири тезпишар бўлса, толаси чаток, толаси яхши бўлса, ҳосили кечпишар ва ҳоказо.

Барча корхоналарнинг хўжалик юритиш иқтисодий усулларига ўтиши шундай масалани кўндаланг қўймоқда: яхши тола олмоқчимисиз, кўпроқ ҳақ тўланг. Хом ашё ва толага ҳақ тўлаш чоғида қуйидаги мезонни унутмаслик керак — хўжаликлар ҳар гектардан олинган маҳсулотга қараб наф кўрадилар. Шундай экан пахта нархининг ҳозирги аҳволи ердан мумкин қадар кўп ҳосил олинишини рағбатлантирмайди. Деҳқон олинган хом ашёга қараб наф кўриши зарур. Шу боисдан ҳам пахтакор шаънига айтилаётган эътирозлар кутилган натижани бермаётир. Чунки бу борада иқтисодий омиллар ишга солинмаяпти. Нарх шундай жорий этилмоғи зарурки, бунда хўжаликлар ўз-ўзидан тола сифатини яхшилаш чорасини кўрсинлар.

Шуни таъкидлаш керакки, тола нархини ошириш ва тақсимлаштиришни 1989 йил ҳосилидан бошлаш керак. Бу эса ушбу тадбирни ўн иккинчи беш йилликда шакллантириш ва ўн учинчи беш йиллик планларини тўғри белгилаш имконини берган бўлурди.

КОЛХОЗ ЎЗ ХАРАЖАТИНИ ЎЗИ ҚОПЛАМОҚДА

1984 йилда 35 яшар Абдуваҳоб Асронов Ўзбекистон ССРнинг Андижон областидаги «Ғалабанинг 30 йиллиги» колхозига раис этиб сайланди. Унинг бутун меҳнат фаолияти шу хўжалик билан боғлиқ. Раисликдан аввал у бир неча йил колхоз партия ташкилотига раҳбарлик қилганди.

Хўжалик қолоқлардан эди. Ҳатто асосий маҳсулот — пахта топшириш планлари ҳам кўпинча бажарилмай қоларди. Боғдорчилик, узумчилик ва чорвачиликка эса иккинчи даражали эътибор берилар эди.

Колхоз қандай қилиб кун кечирарди? Унинг тирикчилиги неча ўн йил мобайнида одат тусига кирган ўзига хос иқтисодий таянч — давлат бюджетидан дотация олишга асосланганди. Бу эса тараққиётга йўл бермасди. Бундай шароитда колхоз иқтимоий ривожланиш масалалари билан шуғуллана олмасди: уй-жойлар кам қурилар, болалар боғчасида жой етишмас, клуб капитал ремонтга муҳтож эди. Табиийки, буларнинг барчаси одамларни, айниқса шаҳарни афзал кўраётган ёшларни қониқтирмасди. Пировардида қатор мушкулотлар жумласига колхоз аъзоларининг ёши улғайиб қолгани ҳам қўшилди.

Абдуваҳоб Асроновнинг кўзи қаерда эди? Ахир, у партком секретари сифатида аҳволни ўнглашга нима учун уриниб кўрмади? Гапнинг очиғи, у роса куйиб-пишди. Лекин ҳамма ерда, таъбир жоиз бўлса, эскича раҳбарликка асосланган хўжалик механизми деворлари тўсаверди.

— Ростини айтсам, омадим бор экан, — дейди Абдуваҳоб. — Маълумки, раислик фаолиятимнинг биринчи йили ўша вақтда қатор саноат корхоналарини тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтказиш юзасидан олиб борилаётган синовлар ниҳоясига етиши, сўнгра мамлакатда иқтисодий ислоҳотнинг бошланишига тўғри келиб қолди. Орзу-ўйларим янгиланиш йўналишида амалга оша бошлади. Янги иқтисодий бош йўлнинг алоҳида конкрет ҳолатлари колхоздаги ишлар аҳволини яхшилаш учун нималар қилиш керак, деган саволга жавоб топишда менга ўзига хос қўлланма бўлди.

Асронов бошқарув аппарати ходимлари сонини қисқартириши хўжалик ички имкониятларидан фойдаланиш йўлидаги илк қадам сифатида танлади. Ўша вақтда улар ҳаддан ташқари кўпайиб кетганди. Ўзингиз мулоҳаза қилиб кўринг: ҳар бир бригадада унинг раҳбаридан ташқари яна ҳисобчи, табелчи, хўжалик мудири, омборчи ҳам бор эди. Ҳамма ерда ҳаддан ташқари кўп ҳисоб-китоб юритилар, шунинг натижасида минглаб рақамларни «қозонга солиб қайнатадиган» марказий бухгалтерия аппарати ҳам катталашиб кетганди.

Абдуваҳоб Асроновнинг ғояси жўнгина — правление ва оддий меҳнаткаш ўртасида ортиқча бўғин бўлган бригадага барҳам бериб, ўрнига оила пудратини жорий этишдан иборат эди. Лекин қарор қабул қилиш бир ишу юқори бўлмаса ҳам ҳар ҳолда гарантияланган, яъни узилишсиз ҳақ олишга одатланган колхозчиларни ишонтира билиш бошқа иш эди. Тўрт йил муқаддам правление таклифига фақат битта оила розилик билдирди. Бошқалар эса довюраклар нимага эришаркинлар, деб кутишга қарор қилдилар. Мавсум охирида пудратчи оиланинг даромади деярли икки баравар орттанлиги маълум бўлди...

Ўшандан бери колхозда оила пудратига ўтиш жараёни худди кўчкидай ўсди, бу эса 1987 йилга келиб далачилик бригадаларини батамом тугатиш, жумладан юздан ортиқ бошқарув ходимлари штатини қисқартириш имконини берди.

— Ҳозир, — дейди А. Асронов, — оилалар қўйчиликда ҳам, сутчилик фермасида ҳам, бошқа соҳаларда ҳам пудратга ўта бошладилар. Правление буни астойдил қўллаб-қувватламоқда. Меҳнатни ташкил этишнинг бу шакли кенг ёйилиши муносабати билан колхозчилар даромади сезиларли ўсди, хўжалик эса план топшириқларини бажармаслик нима эканлигини унутиб, ўз харажатларини ўзи қоплайдиган бўлиб қолди, давлат дотациясидан бутунлай воз кечдик.

Оила пудрати колхоз бош мутахассислари меҳнати моҳиятини ҳам ўзгартириб юборди. Бригадалар фаолияти устидан бевосита раҳбарлик қилишга ҳожат қолмади. Қишлоқ хўжалиги экинлари, чорва маҳсулдорлигини оширириш масалалари билан яқиндан шуғулланиш имкони туғилди. Мана шундай ишларнинг самарадорлиги тўғрисида битта мисол.

ХЎЖАЛИК ҲИСОБИ АМАЛДА

Илгари колхозда норма бўйича ҳар гектарга 90 килограммдан чигит экилар, унинг униб чиқиши кутиб турилар, сўнг ниҳолларнинг учдан икки қисми ягана қилинар, яъни юлиб ташланарди. Уруғлик бекорга исроф бўлар ва ортиқча меҳнат сарфланарди. Колхоз агрономия хизмати янги усул ишлаб чиқди. Унга кўра уруғлик 2—3 баравар кам сарфланади, экинзорга ишлов бериш ҳажми қисқаради.

Раиснинг шахсан ўзи ҳал этишга киришган навбатдаги масала механизаторлар ишида тартиб ўрнатиш бўлди. Бу ерда оила пудратини қўллаб бўлмайди: равшанки, ёпасига шофёр ёки комбайнчилардан иборат оилани тасаввур қилиб қийин. Шунинг учун колхозда бу тонфадаги ишловчиларга ҳақ тўлаш шаклини такомиллаштириб бориш йўли тутилди. Доимий маош бекор қилинди. Шофёрларга ташилган юк ҳажмига, тракторчиларга ҳайдалган гектарга, комбайнчиларга терилган пахта миқдори ва ҳоказоларга қараб ҳақ тўланадиган бўлди. Механизаторларнинг меҳнат унумдорлиги кескин ошди. Бу эса яна бир неча ўн ходим штатини қисқартириш, шунингдек ортиқча бўлиб қолган кўпгина машина-механизмларни ҳисобдан чиқариш ёки сотиб юбориш имконини берди.

Табиийки, шундай савол туғилади: «ортиқча» бўлиб қолган одамлар қаерга қўйилди? Ҳамма шу ерда, яъни колхознинг ўзида ишлашни давом эттирмоқда. Кўпчилик оила пудратида меҳнат қиладди. Бундан ташқари колхоз қурилиш бригадаси анча кенгайди. Ҳозир унинг ишлари ҳам кўпайиб қолган.

Хўжаликда уй-жой муаммоси тез ҳал этилмоқда. Бунинг устига якка тартибда қуриш ҳажми кенгайиб бормоқда: ахир, одамларнинг жамғармалари анча кўпайиб қолди, колхоз ҳам процентсиз ссудалар бериб турибди. Кишиларнинг ортиқча вақти кам қолмоқда. Шу сабабли қурувчиларнинг иш фаолияти кенгаймоқда.

Колхозда ферма, мактаб ёки дала шийпонларини ремонт қилиш учун четдан ишчи кучларини ёллашдан воз кечилди. Ўзлари учун кафе қуриб олишди, болалар комбинати, рақс тушадиган ва киноконцерт заллари, бар, қизиқишлар доирасида клуб биноларига эга бўлган ёшлар уйи бунёд этилмоқда. Келгусида стадион қурилиши мўлжалланмоқда.

Бу муассасаларнинг ҳаммасига, табиийки, хизмат кўрсатувчи ходимлар керак. Раис яқин вақтларда хўжаликда умуман олганда маиший хизмат шаҳардаги даражага етади, деб ҳисобламоқда. Шундай экан, ишчи кучларининг бундан буёнги қисқариб бориши одамлар учун ишсиз қолиш хавфини туғдирмайди.

Юқорида айтилганлардан «Ғалабанинг 30 йиллиги» колхозида ўз харажатларини ўзи қоплашга эришилгани сабабли барча муаммолар ҳал этиб бўлинган, деган хулоса келиб чиқмайди.

— Муаммолар тўлиб-тошиб ётибди, — дейди А. Асронов. — Правление аппаратини олиб кўрайлик. Бир неча марта қисқартирдик. Эндиликда унда раиснинг ташқари бош агроном, бош зоотехник, бош экономист, бухгалтериядаги бир неча киши ҳамда техник ходимлар бор. Бироқ улар бажарадиган ишлар кўлами кенгайди. Масалан, бош экономист аввал бир неча ўн бригада билан иш кўрган бўлса, ҳозир деярли тўрт юз оилавий звено билан шуғулланади. Маълумки, хўжалик тараққиётининг истиқбол режаларини ҳар бир бошланғич коллективнинг имконият ва эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда белгилаш лозим бўлади. Шунинг учун ҳам электрон-ҳисоблаш техникасини жорий этиш масаласи эҳтиёжли, бунга эса каттагина маблағ керак. Устига устак унинг базасида хўжаликнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда бошқаруврнинг автоматлашган системасини яратиш лозим. Бизда эса тажриба ҳам, мутахассислар ҳам йўқ.

Ёки уй-жой масаласини олайлик. Кўп қураяпмиз. Аммо бизда, бутун Ўзбекистонда бўлганидек, ер жуда тақчил. Шунинг учун ниҳоятда зарур қурилишларга мавжуд агротехник усуллар билан ўнглашмайдиган ерларнигина ажратамиз. Аммо бундай ерлар, биринчидан, ҳаммага етмайди. Иккинчидан эса участка ажратилган жой ҳар кимни ҳам қониқтиравермайди. Гарчи осон бўлмаса-да, ўзаро келишилган ҳолда қарор чиқарилади.

Хулоса қилиб айтганда, олдинда ҳали иш кўп. Аммо энг асосийси — одамлар колхоздан кетиб қолишлари барҳам топди. Улар турмуш янада яхшиланиб боришига ишонч ҳосил қилдилар. Демак, ишларимиз юришаверади.

Владимир ГУРЬЕВ,
АПН мухбири.

НЕЧАНЧИ ЎРИНДАСИЗ?

Республика районларида пахта тайёрлашнинг боришн тўғрисида шу йил 17 октябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Районлар	Жами тайёрланган пахта	Шу жумладан машинада терилгани
ХОРАЗМ ОБЛАСТИ		
Хонқа	104,54	93,33
Янгиариқ	100,92	72,54
Гурлан	100,02	65,19
Урганч	98,15	75,04
Ҳазорасп	96,92	24,21
Хива	95,29	20,84
Боғот	94,26	41,09
Қўшкўпир	93,21	57,82
Шовот	91,21	48,04
ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ		
Ўрта Чирчиқ	109,01	123,75
Коммунистик	103,98	118,40
Янгийўл	100,96	87,70
Чиноз	100,14	92,22
Оққўрғон	99,05	108,70
Бўка	97,25	111,21
Пискент	94,48	87,58
Ғалаба	91,03	108,74
Бекобод	89,16	80,23
ҚАШҚАДАРЁ ОБЛАСТИ		
Қамаши	105,45	85,53
Китоб	100,19	64,22
Яккабоғ	100,17	65,10
Ғузор	94,98	57,02
Косон	94,21	105,47
Қарши	93,87	104,07
Муборак	88,67	86,63
Чироқчи	87,63	44,24
Шаҳрисабз	87,27	43,77
Ульянов	79,48	74,75
Нишон	77,03	88,79
Усмон Юсупов	64,96	60,37
БУХОРО ОБЛАСТИ		
Свердлов	96,55	81,51
Қоракўл	92,09	78,17
Шофиркон	90,79	47,27
Ғиждувон	86,95	57,96
Ромитан	84,26	65,99
Бухоро	79,97	65,23
Когон	75,44	102,70
Вобкент	68,08	50,00
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР		
Амударё	90,50	90,33
Чимбой	89,72	86,56
Қораўзак	86,37	103,01
Тўрткўл	85,07	73,07
Беруний	83,96	74,96
Кегайли	80,79	92,45
Элликқалъа	80,43	70,04
Қўнғирот	76,01	78,66
Хўжайли	74,44	80,85
Шуманай	71,24	74,27
Ленинобод	62,21	65,59
СИРДАРЁ ОБЛАСТИ		
Жиззах	103,64	90,12
Зомин	95,71	98,76
Пахтакор	91,15	106,23
Ворошилов	89,92	105,61
Октябрь	84,33	100,15
Ховос	80,09	89,84
Сирдарё	80,07	92,53
Дўстлик	78,95	90,69
Янгиер	78,00	86,27
Мирзачўл	77,08	91,83
Боёвут	77,01	84,11
Ильич	74,61	90,76
Арнасой	69,23	77,01
Гулистон	67,97	78,13
Оқолтин	56,69	62,09
СУРХОНДАРЁ ОБЛАСТИ		
Шеробод	89,13	119,24
Ленин йўли	85,52	105,47
Бойсун	79,11	119,66
Термиз	77,93	69,35
Олтинсой	76,76	75,11
Ангор	75,65	64,27
Қумқўрғон	75,40	89,77
Сариосиё	74,96	69,16
Денов	74,77	77,36
Гагарин	73,25	97,17
Шўр

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

1988 йил 14 ноябрь куни ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг тўққизинчи сессияси иш бошлайди. Сессияда депутатлар Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1989 йилги Давлат плани билан республика Давлат бюджетини муҳокама қилиб, тасдиқлашлари керак.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 15 октябрда бўлиб ўтган мажлиси шу масалаларга бағишланди. Шундан аввал Ўзбекистон ССРнинг ҳар бир министрлиги, идораси, иттифоқ қарамоғидаги бирлашма ва корхоналар, шунингдек республика территориялари бўйича план ва бюджет лойиҳалари кўриб чиқилган эди. Ўтган йиллардан фарқли ўлароқ муҳокама демократизм руҳида, амалий тарзда ва айни вақтда талабчанлик билан ўтди. Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги, Ўзбекистон ССР Ўрмон хўжалиги министрлиги, Наманган ва Сурхондарё областлари бўйича план ва бюджет лойиҳалари пухта ишлаб чиқилмагани учун рад этилиб, икки марта кўриб чиқилди. Синчиклаб қилинган таҳлил халқ хўжалигининг ҳар бир тармоғидаги ишларнинг аҳволини чуқурроқ ўрганиш, камчилик ва резервларни очиш, беш йиллик учинчи йилининг тиғиз бўлса ҳам, аммо реал планларини амалга ошириш йўлларини белгилаб олиш имконини берди.

Ўзбекистон ССР Госплани раиси И. И. Искандаров билан Ўзбекистон ССР молия министри Й. И. Маматисаев 1989 йилги план ва бюджет лойиҳаларини тақдим этганларида улар Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг ва КПСС Марказий Комитети 1988 йил июль пленумининг халқ фаровонлигини ошириш мақсадларини кўзлаб, экономикани социал соҳага йўналтиришга оид йўл-йўриқлари асос қилиб олинганини таъкидладилар. Ана шу йўл-йўриқларда халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни илдам ривожлантириш, аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашни яхшилаш, социал-маданий соҳанинг моддий-техникавий базасини мустаҳкамлаш масалаларига алоҳида эътибор берилган. 1989 йил туб иқтисодий ислоҳотни чуқурлаштиришда, республика халқ хўжалигини бошқаришнинг ташкилий структураларини қайта қуришда ва янги хўжалик механизмини пишиқ-пухта йўлга қўйишда ҳал қилувчи босқич бўлиб қолиши керак.

Айни вақтда мажлисда экономиканинг аҳволи ва шу йилги план топшириқлари қандай бажарилаётганлиги хусусида принципиал гаплашиб олинди. 1988 йилнинг январь-сентябрь ойларида ялпи ижтимоий маҳсулот ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 7,4 процент, шу жумладан саноатда 3,5 процент, қишлоқ хўжалигида 24,5 процент, ҳосил қилинган миллий даромад эса 10,3 процент кўпайганлиги қайд этилди. Саноат маҳсулотини кўпайтиришнинг тўртдан уч қисми ва қурилиш-монтаж ишларининг бутун ҳажми меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига таъминланди. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини йиғиштириб олиш жадал суръатлар билан давом этмоқда. Давлат бюджетининг даромад қисми ошириб бажарилди.

Айни вақтда мажлисда сўзга чиққан президиум аъзолари В. И. Огарок, И. Х. Жўрабеков, А. Р. Отажонов, В. В. Сударенков қайта қуриш суръатлари республикани социал-иқтисодий жиҳатдан жўшқин ривожлантиришни ҳозирча таъминламаётганлигини таъкидлаб ўтдилар. Масалан, саноатда шартномавий мажбуриятларни бажармаган корхоналарнинг салмоғи 22,4 процентни ташкил этади, улар 210 миллион сўмлик маҳсулотни кам берди. Аграр секторда жамоат сектори йўли билан гўшт тайёрлаш плани барбод бўлди, Сурхондарё ва Тошкент областларида узум, Самарқанд областида полиз маҳсулотлари харид қилиш планлари қониқарсиз бажарилмоқда, бу эса аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашга салбий таъсир қилмоқда. Социал соҳани ривожлантиришдаги, аввало меҳнаткашларни товарлар ва хизматлар билан таъминлашдаги жиддий номутаносиблик сақланиб қолмоқда.

Республиканинг қурилиш комплексида кескин вазият вужудга келди. Президиум «Узгапромстрой» раиси Б. С. Ҳамидовнинг ҳисоботини тинглаб, ундан ва Ўзбекистон ССР Госстройи — раҳбарияти К. Х. Маҳамадалиев, Е. С. Тёмкиндан йўл қўйилган қолоқликни шу йил 4 кварталида тугатишни, ажратилган капитал маблағ сўзсиз ўзлаштирилиб, плондаги барча уй-жой-граждан ва ишлаб чиқариш объектлари ишга туширилишини таъминлашни талаб қилди. Моддий-техника таъминоти системасида ҳам бир талай муаммолар йиғилиб қолган. Шу вақт ичида истеъмолчилар 900 минг кубметр ёғоч, 7,3 минг тонна цемент ва кўпгина бошқа маҳсулотларни ололмадилар. Шу муносабат билан Ўзбекистон ССР Госснаби раиси Т. Я. Шариповга Ўзбекистон ССР министрликлари ва идоралари билан биргаликда бирлашмалар, қурилишлар, ташкилотлар ва муассасаларни зарур ресурслар билан бир маромда таъминлашни йўлга қўйиш топширилди. Ўзбекистон ССР давлат банки правлениесининг раиси Ш. Ё. Ёқубовнинг нутқи пул муомаласининг ҳолатини ва эмиссия кўпайганлигининг сабабларини танқидий таҳлил этишга бағишланди. Корхоналарнинг айрим раҳбарлари молиявий қийинчиликларни маҳсулотни асоссиз қимматлаштириш ва нархни ошириш, меҳнат унумдорлигини тегишли равишда ўстирмай туриб иш ҳақини кўпайтириш йўли билан тузатиб олишга интилаётганликлари, улар зарар кўрувчи корхоналарни тугатиш юзасидан таъсирчан чораларни ҳамиша ҳам кўрмаётганликлари уқтириб ўтилди.

Мажлисда раислик қилган Ғ. Ҳ. Қодиров муҳокамани якунлаб, 1989 йилнинг тиғиз планини амалга ошириш ҳар бир министрликдан, идорадан, халқ депутатлари Совети ижроия комитетидан, ҳар бир меҳнат коллективидан эришилган натижаларни ўз-ўзини танқид асосида таҳлил этишни, экономикага раҳбарлик қилишдаги эскича ёндашувларни тугатиш юзасидан аниқ мақсадни кўзлаб сабот билан иш олиб боришни, республика халқ хўжалиги комплексининг барча соҳаларида зўр ғайрат билан ҳаракат қилишни талаб этади, деди. Бунинг учун 1989 йилги ишлаб чиқариш ҳажмлари юзасидан шартнома тузиш кампаниясини оператив равишда тугаллаш, ҳар бир тармоқда фан-техника тараққиётини жадаллаштириш юзасидан амалий тадбирлар комплексини таъминлаш, бу йилни зарар курмай тугаллаш ва мустаҳкам молиявий пойдевор яратиш, меҳнат коллективларини белгиланган планларни бажаришга ва мажбуриятларга эришишга тайёрлаш зарур.

Ўзбекистон ССР Госплани билан Ўзбекистон ССР Молия министрлигига бўлиб ўтган муҳокама ҳисобига олиб, Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1989 йилги Давлат плани ва республика Давлат бюджети лойиҳаларини пишиқ-пухта ишлаб чиқиш, ҳамда уларни навбатдаги тўққизинчи сессия муҳокамасига тақдим этиш топширилди. Шу билан бирга Ўзбекистон ССР Министрлар Совети министрликлар ва идораларнинг, иттифоқ қарамоғидаги бирлашмалар ва корхоналарнинг раҳбарлари, халқ депутатлари Советларининг ижроия комитетлари диққат-эътиборини беш йилликнинг тўрт йили ва умуман беш йиллик барча план кўрсаткичлари сўзсиз амалга оширилишини таъминлаш учун ижтимоий ишлаб чиқаришни интенсивлашнинг қўшимча резервларини излаб топиш зарурлигига қаратди.

Министрлар Советининг мажлисида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев қатнашди.

Шу куни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Президиумининг мажлиси бўлди, унда Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги (К. Р. Раҳимов)нинг аҳолининг хизматларга бўлган талаб-эҳтиёжларини қондириш тўғрисида раҳбар органларнинг қарорлари асосида гражданларни қабул қилиш, уларнинг оғзаки ва ёзма мурожаатларини кўриб чиқиш ишидаги камчиликлар масаласи муҳокама қилинди.

Министрликнинг марказий аппаратида гражданларнинг хатларига эътиборсиз муносабатда бўлиш, уларни кўриб чиқишнинг қонунларда белгиланган муддатларига риоя этмаслик фактларига тез-тез йўл қўйилмоқда, бу эса юқори органларга такрорий мурожаат қилишишга олиб келмоқда. 1988 йилнинг ўтган давридагина 682 марта такрорий мурожаат этилди ёки барча аризаларнинг учдан бир қисмидан кўпроғи қайтадан юқори идораларга юборилди. Алоқа узелидан 400 метр масофада яшайдиган Улуғ Ватан уруши инвалиди И. Тошмуродовнинг уйига телефон ўрнатиш тўғрисидаги мурожаатни ҳал этиш учун министрлик билан унга қарашли ташкилотлар ўртасида уч ойдан кўпроқ вақт ўзаро хат ёзилди.

Аҳолининг почта хизматларига эҳтиёжи дуруст қондирилмаяпти. Кўпинча хатхабарлар бошқа адресларга бориб тушмоқда, хат ва телеграммаларни етказиб бериш муддати чўзиб юборилмоқда. Аввало аҳолининг истиқомат жойида хизмат қилиш билан боғлиқ бўлган почта ишларининг янги илғор турлари суст жорий этилмоқда. Алоқа бўлимларини қуриш, ишлаб чиқариш бинолари ва почтальонларга хизмат квартиралари ажратиш суръатлари паст. Тошкент шаҳрининг ўзидагина 183 та алоқа бўлимидан 28 таси бир амаллаб мослаштирилган эски биноларда жойлашган.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Ўзбекистон ССР Алоқа министрлигининг гражданларни қабул қилишни ташкил этиш, уларнинг ёзма ва оғзаки мурожаатномаларини кўриб чиқиш соҳасидаги ишини қониқарсиз деб топиб, унинг раҳбарлари зиммасига мазкур камчиликларни тугатиш, тармоқда одамларнинг талаб ва эҳтиёжларига расмиятчилик билан муносабатда бўлишга, бюрократизм ва расмиятчиликнинг ҳар қандай кўринишларига қарши ҳамма жойда кураш олиб борилишни таъминлаш вазифасини юклади. Раҳбарлар, коллегия аъзолари, бошқарма ва бўлимларнинг бошлиқлари, бошқа мансабдор шахслар томонидан гражданларни мунтазам қабул қилиш, бунинг учун белгиланган кунлар ва соатларга қатъий риоя этиш, меҳнаткашларни иш ва истиқомат жойида қабул этишни уюштириш топширилди.

Республика бошқарув аппарати қисқартирилиши муносабати билан министрликнинг министрликлар, идоралар, муассасалар ва корхоналар хизмат телефонларини 20 процент қисқартириш ҳамда уларни аҳолининг, аввало Улуғ Ватан уруши инвалидлари ва қатнашчиларининг интернационалчи-жангчиларнинг квартира телефонлари ўрнатиш тўғрисидаги аризаларини қондириш учун бериш тўғрисидаги таклифи қабул этилди.

«СОҒ ЕРНИ САҚЛАБ ҚОЛАЙЛИК»

— Тупроқнинг биологик унумдорлиги муаммоларига бағишлаб Тошкентда ўтказилган Бутуниттифоқ мувофиқлаштирувчи кенгаши қатнашчиларининг кўпгина нутқларида шу фикр қуйиб-пишиб айтилди. ЎзТАГ мухбири В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалиги Фанлари академияси (ВАСХНИЛ) ҳузуридаги деҳқончилик ва тупроқ ҳосилдорлиги тармоқ илмий комплексининг бош директори, ВАСХНИЛ мухбир аъзоси А. П. Шчербаков ва «Союзхлопок» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори Р. Х. Ҳусанов билан суҳбатда: мамлакат ва республика ери фондининг ҳақиқий аҳволи қандай, яқин келажакда нималарни кутиш мумкин? —деган саволларни берди.

А. П. Шчербаков: Агар умуман бутун мамлакатдаги тупроқнинг ҳолати баҳоланадиган бўлса, гапни шундай рақамлардан бошламоқ керак: кейинги йилларда олти миллион гектарга яқин серунум ер оборотдан чиқиб қолди, 14 миллион гектар ўтлоқ зах босиб, ботқоққа айланди, ҳар йили 26 минг километр жарлик ҳосил бўлмоқда. Ерларнинг чўлга айланиб, шўр босиши давом этмоқда. Умуман мамлакатда қарийб 30 миллион гектар ерни шўр босган, шундан икки миллион гектарга яқини Ўзбекистонга тўғри келади. Шу сабабли пахта ҳосилининг ўзидан республикада йилига 500 минг тонна кам олинмоқда.

Кўриб турибсизки вазият шунчаки ташвишлигина эмас. Энди ерларнинг ҳосилдорлигини оширишдан ҳам кўра уларнинг ҳозирги ҳосилдорлик даражасини сақлаб қолиш тўғрисидаги масалани қўйиш керак, чоғи. Тупроқ ҳақидаги фан ва практика кўп йиллар мобайнида турли йўллардан борганлиги, олимлар изланишни бўшаштириб юборганликлари, уларнинг ишида қайтариқлар тез-тез учраб туриши, мавзуларнинг майдаланиб кетганлиги туфайли аҳвол яна ҳам мураккаблашмоқда.

Муҳбир: Асосий ва энг характерли муаммоларни алоҳида ажратиб, уларнинг моҳият даражасини аниқласа бўладими?

А. П. Шчербаков: Ернинг эгасизлигини тугатиш марказий вазифадир, бу — қатъий илмий омил эмас, балки социал-иқтисодий омилдир. Қишлоқдаги хўжаликларнинг раҳбарлари ҳам, оддий деҳқонлар ҳам кўп йиллар давомида ерга истеъмолчилик нуқтаи назаридан қараб келдилар. Мана шуларнинг оқибатида ҳозир кўпгина районлардаги тупроқ таркибида руҳ, магний, фосфор, молибден камайиб кетган.

Р. Х. Ҳусанов: Шу фикрни тасдиқлайдиган мисоллар Ўзбекистонда ҳам жуда кўп. Афсуски, биз ҳозир ҳам бу камчиликдан қутула олганимиз йўқ. Амалда қандай бўлаяпти, денг: айтайлик, совхозга янги директор тайинланади. У ҳосилдорликни кескин оширишни асосий мақсад деб эълон қилади. Шу мақсадга эришишга эса, одатда ердан имкони борича унумли фойдаланиш ҳисобига эришишга интилади. Бир неча йил шу иш давом этади, сўнгра «қобилиятли» раҳбарни юқори кўтаришади, унинг ворисига эса тинка-мадори қуриган, ориқ ер қолади.

А. П. Шчербаков: Шу сабабли биз ҳозир ердан нотўғри фойдаланиш деҳқонга мутлақо манфаатсиз бўлиб қоладиган, тупроқни бузганлик учун у тўла жавобгар бўладиган иқтисодий ва юридик тартиб-қоида ишлаб чиқиб, жорий этиш масаласини қўймоқдамиз.

Муҳбир: Ижара пудратининг ўзи ҳам деҳқонларга хўжайинлик туйғусини сингдиради-ку, аҳвол. Бу — вужудга келган аҳволдан қутулиш йўлларидан бири эмасмикан?

А. П. Шчербаков: Муайян даражада шундай деса бўлади. Бу ўринда қуйидаги омилни эътиборга олиш лозим: ижарачилар ер участкасини, масалан, беш йилга ижарага олиб, яна эски йўлдан боришлари, шу йиллар ичида кўпроқ ҳосил ундириб олиш учун ерни яна «қийин-қистоқ»а олишлари мумкин. Шу сабабли ерни оилаларга эллик йилга ижарага топшириш мақсадга мувофиқроқ бўлур эди. Ана шундагина деҳқонлар мазкур ерда ишлаши лозим бўлган ўз фарзандларини ҳам ўйлайдиган бўладилар.

Аграр ишлаб чиқаришни интенсивлашдан иборат бошқа бир омил ҳам шу муаммога маҳкам туташади. Бу иш экологик жиҳатдан оқланган бўлиши керак. Чунки ҳар қандай интенсивлаш, аввало ерга таъсир ўтказишни назарда тутади.

Муҳбир: Кенгашда ижарачи коллективлар учун ердан фойдаланишнинг махсус биологик системаларини ишлаб чиқиш зарурлиги айтилди. Бу қандай система бўлади?

А. П. Шчербаков: Бунда гап кичик участкаларда ишловчи чоғроқ агробўлинмалар учун тавсиялар ишлаб чиқиш тўғрисида бормоқда. Масалан, энг ўткир муаммолардан бири— техника шу жумлага киради. Чунки баъзан юзлаб от кучига эга бўлганлиги сабабли сотиб олишга пудратчиларнинг қурби етмайдиган ва ишлатишга ноқулай бўлган қудратли тракторлар керак бўлмайди.

Р. Х. Ҳусанов: Умуман қишлоққа аталган техника соҳасида ҳали қийинчиликлар кўп. Оғир машиналар тупроқни ниҳоятда қотириб босиб ташлайди, микроорганизмларнинг ҳалокатига олиб боради. Натижада, масалан, баъзи районларда чувалчанглар қолмади. Шу муносабат билан ҳатто уч ғилдиракли тракторлар ишлаб чиқаришни тўхтатиб, тўрт ғилдиракли моделларни қўпайтириш таклиф қилинмоқда. Арзимас бўлиб кўринса-да, аммо ҳар бир ғилдиракка тушадиган оғирлик анча камаяди.

Бошқа бир мисол: ғўзани парвариш қилишда қатор ораларига машина-механизмлар кўп марталаб кириб чиқади. Машинанинг ҳар бир ўтиши эса ҳосилдор қатламни муқаррар чангга айлантиради, бу чанг эса даладан осонгина ҳавога кўтарилади. Ҳисоб-китобларга қараганда, йилига ҳар гектар ердан 15 тоннагача чанг кўтарилади. Мана шуларнинг ҳаммаси тупроқ структурасининг бузилишига, экология балансининг издан чиқишига олиб келади.

Муҳбир: Бу ҳолда биологларнинг фикрича, уларнинг агрохимиклар билан муносабатлари қандай йўлга қўйилиши керак бўлади? Чунки химиянинг экологияга салбий таъсири ҳам анчагина.

Р. Х. Ҳусанов: Биринчидан, биз ҳозирча химиясиз иш қила олмаймиз. Ҳоҳласак-ҳоҳламасак биз ҳозирча химиянинг ёрдами билан ҳосилдорликни ошира оламиз. Бутун дунёда аҳвол мана шундай. Иккинчидан, химиявий воситалар ҳам ҳар хил. Тупроқ структурасини яхшилайдиган химиявий воситалар, тупроқнинг нурашига йўл қўймайдиган моддалар ҳам бор-ку, ахир.

А. П. Шчербаков: Шу боисдан ҳам биологлар билан химиклар ҳамкорлик қилишлари керак. Қишлоқ хўжалигини химиялаш даражасини пасайтириш эса бошқа масала. Болалар учун, баъзи категориядаги беморлар учун экологик жиҳатдан соф маҳсулотлар етиштириладиган махсус деҳқончилик участкаларини барпо этиш ҳам керак.

Кези келганда шуни ҳам айтиш керакки, деҳқончиликни биологиялаш Ўрта Осиё учун айниқса муҳимдир. Бу регионда химикатларни кенг миқёсда ишлатиш оқибатлари ачинарлидир. Энди буни ҳамма билади. Пахтазорлар интенсив усулда ишлаверириши, сабзавот ва полиз маҳсулотлари етиштиришда нитратлардан фойдаланилиши, ерларга ҳадеб чигит экилавериши тупроқнинг қашшоқланишига (ориқлаб кетишига) олиб келди. Ушбу кенгаш Тошкентда ўтказилганининг боиси ҳам мана шунда.

Муҳбир: Энди кенгаш тугади. Якин вақт ичида тупроқ ҳосилдорлигини ошира оладиган бирон-бир принципиал янги илмий ишланмаларга умид қилса бўладими?

А. П. Шчербаков: Принципиал янгилик шу, биз ниҳоят ўз муаммоларимизни жиддий равишда муҳокама қилдик ва назаримда, ўз ишимизнинг катта йўлларини белгилаб олдик. Биз долзарб масалаларни чинакамига ҳал этишга эндигина киришаяпмиз. Бунинг учун эса олий ўқув юртларида кадрлар тайёрлаш системасини тубдан ўзгартириш, компьютерлаш ва дунёда орттирилган тажрибани ўрганиш асосида тупроқнинг биологик диагностика усулларини жорий қилиш зарур. Бу соҳада ҒДР, Болгариядаги касбдошлардан ўрганса арзийдиган ишлар бор.

Умуман олганда эса, жуда катта иш қилиниши керак. Деҳқончиликнинг илмий асосланган, экологик жиҳатдан мувозанатли тупроқни ҳимоя қилиш воситаларини ишлаб чиқиб, жорий этиш, ер билан, бизни боқиб келаётган, ер билан ишлашни сифат жиҳатидан яхшилаш учун самарали технологиялар ва машиналарни практикага жорий этиш мазкур ишнинг мақсади деб ҳисобланмоғи керак.

А. БЕЗВЕРХОВ,
ЎзТАГ мухбири.

СУРАТДА: ВАСХНИЛ мухбир аъзоси А. П. Шчербаков (ўнгдан иккинчи) тупроқнинг биологик унумдорлиги муаммоларига бағишланган Бутуниттифоқ мувофиқлаштирувчи кенгаш қатнашчилари даврасида.

Б. ХОЛМИРЗАЕВ фотоси.

ТУРМУШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

БОЗОР

Шарқ ғаройиботларини тасвирламоқчи бўлган қайси бир режиссёр бозорни суратга туширишдан ўзини тия олган! Яқинда эса Марказий телевидениенинг «Қайта қуриш прожектори»да бозор ва ўқувчи болалар муаммосини муҳокамага қўйишга уриниб кўринди. Ушбу эшитириш муаллифининг фикрлари хусусида анча баҳслашиш мумкин эди. У ҳолда биз ҳам ғала-ғовури уммонни эслатадиган бозорнинг асосий муаммоларини четда қолдириб, унинг юзасида қалқиб юрган кўпик билан чекланиб қолган бўлардик.

Бозор... Ҳар кун ёки эҳтиёж туғилганда бозор-ўчар қилиш учун бу ерга шошилиб келиб, шошилиб кетадиганлар ота-боболаримиз нима учун уни етти хазинанинг бири деганлари ҳақида ўйлаб кўрганмиканлар? Вақти-вақти билан, асосан пишиқчилик пайтларида газеталар рейдлар ўюштириб, бозордаги нарх-наволар қиймат-лиги, колхоз-совхоз дўконларида худди бултургидек фақат сарғайган шивит ёки бодринг, сасий бошлаган помидордан бошқа ҳеч вақо йўқлигидан нолийдиган мақолалар эълон қилишади. Тегишли ташкилотлар ҳар галгидек кимга ҳайфсан берилганлиги, дўконлардаги маҳсулотларни кўпайтириш учун белгиланган тадбирлар битилган навбатдаги жавобни йўллаб, жамоатчиликни тинчлантиришга ҳаракат қиладилар. Аммо фасллар ўзгаради, яна пишиқчилик бошланади ва биз бозордаги нархнаво яна қимматлашганидан ҳайратланаверамиз.

Энг аввало Тошкентдаги барча катта бозорларнинг (гап асосан улар ҳақида бормоқда) нима учун колхоз бозорлари, деб аталишига ҳайрон қоласан. Москвадаги «Финанси и статистика» нашриёти томонидан 1987 йилда чоп этилган «СССР халқ хўжалиги 70 йил ичида» тўпламида ёзилишича, 1986 йилгача колхоз бозорида савдо-сотиқ амалда фақат колхозчилар ва бошқа гражданлар томонидан олиб борилган. Шаҳар бозорларида сотилган маҳсулотларнинг умумий ҳажмида колхоз ва совхозларнинг улуши бир процентдан ҳам камроқни, шу жумладан деҳқончилик маҳсулотлари бўйича икки процентга яқинни ташкил қилган. Тўғри, 1986 йилда колхоз ва совхозларнинг бозорга сотиш учун олиб келган деҳқончилик маҳсулотлари ҳажми 3,7 баравар кўпайган. Бунда хўжаликларда етиштирилган маҳсулотнинг 30 процентини бозорларда сотиш ҳуқуқи берилгани асосий роль ўйнади, албатта.

Шундай бўлса ҳам колхоз бозорида колхоз ва совхозлар дўконлари хусусий сотувчилар билан жиддий рақобат қилаётганликлари ҳақида гапиришга ҳали эрта. Ёзувчи Зорий Балаяннинг «Литературная газета»да эълон қилинган мақоласида кўрсатилишича, совет кишилари бозордан хусусий сотувчилардан 9 миллиард сўмликка яқин маҳсулот харид қилар эканлар. Бу мамлакат бўйича озиқ-овқат маҳсулотларининг чакана товар оборотида 5 процентни ташкил этади. Бир қарашда ушбу рақам унчалик салмоқли эмасдек туюлади. Лекин бугунги турмушимизни бозорларсиз тасаввур эта оламизми?

Республикамизда бозорлар тармоғини кенгайтиришга нисбатан ёмон эътибор берилмайди, дейиш мумкин. Юқорида номи тилга олинган тўпламда келтирилган маълумотларга кўра (ўрни келганда шуни айтиш керакки, республика халқ хўжалигининг 70 йил ичидаги ривожланишига бағишланган тўпламда бозорлар ҳақида ломмим дейилмаган) Ўзбекистон бозорлар, улардаги ўринлар сони бўйича РСФСР ва Украинадан сўнг учинчи ўринни эгаллайди. 1987 йил бошида республикамизда 531 та, жумладан учта ёпиқ колхоз бозори бўлиб, улардаги ўринлар сони 153 мингтани ташкил қилади.

Қани энди ҳамма гап сонда бўлса! Октябрь ва Олой бозорларига кирган киши қанчадан-қанча деҳқон олиб келган маҳсулотни йўлакларда ерга қўйиб сотаётганлигини кўради. Бозор маъмурияти маҳаллий радио узел орқали бундай «ўзбошимчалар»ни мунтазам равишда тартибга чақириб туради, паттачилар келиб уларга ўдағайлашади. Аммо уларда — сиз билан бизнинг дастурхонимиз қуруқ бўлмасин учун пешона тери тўкиб маҳсулот етиштирган, қанча пулга машина ёллаб уни бозорга олиб келган деҳқонда нима айб? Харидор кўзига яқинроқ расталардан жой олиш учун ярим тунда — соат уч-тўртларда бозорга етиб келадиган деҳқонлар билан суҳбатлашганмиз. Шунда ҳам уларга эг чеккадан жой тегади. Чунки бозорнинг тўри — қишинёзин маҳсулоти тугамайдиган олгирларники. Уларнинг ҳаммасини олибсотар дейишга журъат этолмайман. Ахир, ҳақиқатан бир-икки бўйра ери бўлган, унга бирор экин экиб қўйиб, эрталабдан оқшомгача вақтини бозорда ўтказадиган одамни чайқовчи деб кўринг, қаерда тураркансиз?! Харидоргир расталар гўё уларга бир умрга ижарага бериб қўйилгандек. Кечқурун савдо тугагандан сўнг улар қолган молларини ташлаб кетадилар. Бу моллар ҳеч қачон тугамайди, шунинг учун жойига биров эгалик қилолмайди.

Умуман, бозорга иши тушган одам кўп нарсага таажжубланади. Биринчиси: бозор деҳқон учунми ёки аксинчами? Бозор маъмурияти деҳқондан савдо-сотиқ учун солиқ олиш — патта тўлатиш топшириғини ҳар қандай қилиб бажаришига ишончи комил. Деҳқон молини растада сотса ҳам, ерда сотса ҳам индамай патта тўлай беради. Паттачи белгиланган солиқ молининг миқдори, эгаллаган жойига тўғри келадими, йўқми — чўрқ этолмайди. Эътироз билдириб кўрсин-чи, бошига қандай савдолар тушаркин! Дарров унинг моли қанақа идишга солинганлиги, санитария инспекциясидан рухсати борми, йўқлиги, яна қанчадан-қанча талаблар пайдо бўлади. Деҳқоннинг иши биргина паттачига тушса қани эди. У тарози олиш учун соатлаб навбатда туриши, кейин уни топширишга вақт сарфлаши керак. Тарозилар эса доимо етишмайди. Деҳқонга бозорда фарошлик қиладиганлар ҳам хўжайин. Бозор савдо бошланмасдан эрталаб ёки кечқурун эмас, кундузи ҳам супурилиб турилади. Фаррошлар бу хизматлари ҳақини «натура солиғи» олиш — деҳқоннинг молидан суриштирмасдан олиб кетиш орқали ундирадилар. Унга эътироз билдирсангиз ҳам балога қолишингиз турган гап.

Халқни боқаётган, бозор ходимларини маош билан таъминлаётган, бойитаётган деҳқоннинг улар олдида бундай ҳуқуқсизлигининг сабаби нимада? Менимча, биринчи навбатда — бозорларнинг етишмаслигида. Агар деҳқон олиб келган мол бошқа бозорда қулай бўлган жойда тез сотилишини билганида уйқусини ҳаром қилиб тонг саҳарда бу ерга ошиқмаган бўларди.

Бунга жавобан Тошкентда кейинги йилларда қанча бозор қурилганлиги ва қанчаси қурилаётганлигини рўкач қилишлари мумкин. Энг аввало — янги қурилган бозорлар ҳақида. Газеталарда «Туркмен бозори» номи билан машҳур бўлган Марказий бозорнинг қисмати бир неча бор ёзилди. Оддийгина тимлардан иборат, лекин ҳамиша гавжум бозор атиги юз метр нарироққа — қайси бир замонавий архитекторнинг «даҳоси» билан бунёд этилган ажабтовур лабиринтли бетон тўсиқлар орасига кўчирилгач аввалги жозибасини ҳам, сотувчи ва харидорларни ҳам йўқотди.

Авиасозлар шаҳарчасида ҳам қўшқаватли колхоз бозори қурилганлиги шов-шув қилинди. Аммо энг пишиқчилик пайтида ҳам унинг иккинчи қаватига чиқиб кўринг — бўм-бўш расталарга кўзингиз тушади. Неча йиллардан бери Чорсуда темирбетон конструкциялари ҳайбат олиб турган янги ёпиқ бозорга нигоҳ тушганда наҳотки Октябрь бозори номи билан аталадиган Эски шаҳарнинг бугунги гавжумлилигини кейинчалик фақат эслаб юрамиз, деб ўйлайсан киши. Нима учун бозорни кўп қаватли қилиб қуриш керак экан? Ҳали биз шу даражада тараққиётга эришганимиз йўққи, юк лифтлари ёки эскалаторлар ҳар бир харидорни учинчи қаватга олиб чиқиб, олиб тушса. Картошка ёки сабзи, гуруч ёки мош эмас, пайпоқ, кўйлак, боринг-ки пальто харид қилинадиган марказий универмагнинг эскалатори ҳам одамларни фақат юқори қаватларга олиб чиқади, пастга эса эниалардан тушиш керак.

Октябрь бозори таъмирлашга муҳтож, албатта. Бироқ ишга нега осонроқ ва тўғрироқ йўл — бозорни энига ва бўйига кенгайтириш ўрнига арк қуриш маъқул топилди? Эҳтимол, ҳали ҳам қурилаётган кўп қаватли иншоотдан бошқа мақсадларда фойдаланиб, бозорни таъмирлаш ишларини бошлаб юбориш кеч эмасдир.

Республикамиз пойтахтига ҳар бир микрорайонда, аҳоли истиқоматгоҳлари ёнидаги кичик бозорлар билан Октябрь, Олой бозорларидек йириклари ҳам зарур, деган фикрдамиз. Бу уларни кенгайтириш, давом эттириш билан бир қаторда транспорт муаммоси, бошқа масалаларни ҳал қилиш заруратини ҳам туғдирмоқда. Катта бозорларимизга шахсий машинангизда бориш нақадар машаққатлилиги ҳаммага маълум. Тошкентда ҳар йили йирик магистраллар пайдо бўлаётгани ҳолда бозорлар атрофидаги йўлларни тартибга келтириш эътибордан четда қолаяпти.

Бозорга кечроқ борган киши молини бир кунда сота олмайдиган деҳқонларнинг расталар ёнида кўрпа-ёстиқ тўшаганликларига кўзингиз тушмай қолмаган. Меҳмонхоналарда жойлар етишмаслигини гапирмаса ҳам бўлади. Бозорлар қошида колхозчилар уйи номи билан аталадиган ётоқхоналар қурилиши ҳам қоғозда қолмоқда. Статистика маълумотларига қараганда ҳар юзта колхоз бозорининг ётитаси қошидагина меҳмонхона ёки колхозчилар уйи бор экан. Демак, бозорлар маъмуриятларига шахсий хонадонлар ҳисобига деҳқонларни бошпана билан таъминлайдиган кооперативлар тузишга нима халақит бермоқда?

Ўй сурсанг хаёлингга янада ажабтовур фикрлар келади. Айтайлик, бозор маъмурияти аҳолига транспорт хизмати кўрсатадиган ташкилотлар билан шартнома тузади. Ушбу шартномага мувофиқ юк машиналари белгиланган муддат қишлоқ районларига етиб бориб деҳқонларни маҳсулотлари билан бозорга олиб келади. Бу ерда уларнинг ҳар бирига олдиндан расталарда жой, тош-тарози, фартуклар тайёрлаб қўйилган. Кейин кунинг иккинчи ярмида бозордан қишлоқ жойларига ҳар соатда автобуслар жўнаб туради.

Аслида эса деҳқоннинг бозорда қиладиган иши йўқ. Унинг вазифаси — маҳсулот етиштириш. Бу маҳсулотни сотиш махсус кооператив юмуши бўлиши керак. Улар йил бошида деҳқонлар билан шартнома тузадилар. Албатта, бу шартнома деҳқонни шилиш учун мўлжалланмасдан, улгуржи сотиб оладиган маҳсулотларнинг нархи уларни етиштиришга сарфланган меҳнатга яраша бўлиши лозим. Бу билан биз янги велосипед «ихтиро» қилаётганимиз йўқ. Тараққий этган, ҳатто ривожланаётган мамлакатларда ҳам бунга аллақачондан бери амал қилинади.

Ҳозирча эса бозорларимизда ур-йиқит. Деҳқон не ҳасрат билан етиштирган маҳсулотни сотишга жой тополмай хуноб. Унга ачиниб қўйишнинг ўзи энди етарли эмас. Бу ер колхоз бозори экан, бозорнинг тўри уники бўлиши, бозор ходимлари эса фақат қоғоздаги хизмат вазифалари бўйичагина эмас, чинакамига деҳқоннинг хизматида бўлишлари, олиб келган молини бемалол сотишлари учун ҳамма шароитларни яратиб беришлари шарт.

Э. ЭРНАЗАРОВ.

ХУШХАБАРЛАР

«Средазнигипрогаз» институти инженерлари Афғонистоннинг Мозори Шариф шаҳрига ёрдам бердилар. Улар шаҳарни газ билан таъминлаш йўлларини ўрганиб чиқиб, унинг бош схемасини туздилар. Келаси йили биринчи навбат қурилиши бошланади. Унинг узунлиги 10 километрга етади. 120 та квартирага газ келади. Афғонистон томони ана шу ишларни амалга оширгани учун лойиҳачилар Д. Қўчқоров ва Ю. Гуровга миннатдорчилик билдирди.

* * *

«Малика» трикотаж бирлашмаси ходимлари Москва ва Рига шаҳарларида стажировка қилганларидан сўнг, ишлаб чиқаришни яхшилаш, маҳсулот сифати ҳамда унинг хилларини кенгайтириш юзасидан қизиқарли ғоялар билан келдилар. Модельерлардан Н. Дябзенко ва Л. Земцова Бутуниттифоқ трикотаж буюмлари уйида ўқидилар ва ишладилар. Асосий тўқима цехининг технологи Н. Қодирова Рига трикотаж бирлашмасида илғор тажрибани ўрганиб қайтди. Мамлакат илғор корхоналари билан тажриба алмашиш «Малика» бирлашмасида яхши анъана бўлиб қолди.

* * *

«Узбектекстильмаш» бирлашмаси машинасозлари ипакчилар учун аталган янги ускунани ўзлаштирдилар. Тошкент заводи пилла тортиш автоматларини, Қўқондаги завод эса шойи тўқиш машиналарини ишлаб чиқаради. Бухоро шойи тўқиш фабрикасида ана шундай техниканинг дастлабки туркуми ўрнатилмоқда. Бу техника меҳ

ПАХТАЗОР ИЛҲОМЛАРИ

Қиз қўшиғи

Баравж ғўзаларим ҳосилга кирди,
Гуллар шона боғлаб, кўсаклар тугди.
Кўсакларда менинг иқболим кулди,
Шўху шодон кулгум-хандоним, пахтам.
Дилларга завқ берар чаман чаноқлар,
Қаранг, гул-гул яшнар сулув ёноқлар,
Маржон тер манглайда, қўлда қадоқлар,
Димоғларда бўйи райҳоним, пахтам.
Ҳар ғўзага таъзим этиб эгилсам,
Этак-этак олтин, жавоҳир терсам,
Олтинларим она-Ватанга бересам,
Шудир дилда аҳду паймоним, пахтам!..

Нурхон РАИМОВА.

Пахтаой

Кел, забардаст пахтакорим, бўлма кам, тер эртароқ,
Ҳадя қилгум катта бахт мен сенга ҳам, тер эртароқ!
Мунтазирман йўлларингга олтинистон ичра мен,
Оқ юзим бўлмай туриб ёмғирда нам, тер эртароқ!
Этма хор ташлаб бугун зинҳор чаноқ оғушида,
Йўқ менга оламда ҳеч бундай алам, тер эртароқ!
Барқ урарман яшнаганча, дилда бир дунё умид,
Тер, мени толмас билак синглим, акам, тер эртароқ!
Сўнгра айлай шоду хуррам тўйга тўёнанг бўлиб,
Қолмасам бас пахтазорда бир грамм, тер эртароқ!

Набижон МАМАДАЛИЕВ.

Ҳашар

Бугун ўлкам узра кўз ёриб кузак,
Оқ олтин пойида ҳашар бошланди.
Пайкал деб аталган денгизга кирсак,
Олтинранг чаноқлар оловдай ёнди.
Она тупроғидан олтин, дур ясаб,
Деҳқонбобо мана, айтди ҳашарга.
Боболар удумин табаррук билиб,
Баҳслашиб борамиз ҳа, кимошарга!
Бугун қўллардаги беш чаноқ пахта,
Эртага беш қитъа халқлар эгнида.
Ҳашарга қалбингиз қилинг омухта,
Олий ҳимматингиз синалар шунда.
Ўзбекнинг асл, соз удуми ҳашар,
Ўзбегим азалдан шундайин яшар!

Турсунбой МАДУМАРОВ.

Барака

Юртим ойлаб оқ олтин терар,
Ҳосил тўйи, кекса-ёш шунда.
Терган сари барака кирар,
Ёғармикан пахта ё тунда!
Йўқ, бир тола ташламас осмон,
Бу барака шу она ердан.
Осмон ўпган шу тоғ-тоғ ҳирмон,
Халқим тўккан пешона тердан.

Ўрмонжон ТЎЙЧИЕВ,
Избоскан районидаги 20-мактаб ўқитувчиси.

НАМУНАЛИ ХИЗМАТ

Балиқчи райони меҳнаткашлари бу йил давлатга 52 минг тонна оқ олтин етказиб беришга аҳд қилишган. Район маданият бўлимининг «Тарона» бадиий ҳаваскорлик ансамбли қатнашчилари пахта далаларида ҳалол тер тўкаётган меҳнаткашларга маданий хизмат кўрсатмоқдалар.

Ўз репертуарини ўзбек, тожик, афғон, рус, қирғиз, туркман ва бошқа халқлар куй, қўшиқ ҳамда рақслари билан бойитган бу коллектив ҳозирги кунгача «Победа», «КПСС XXV съезди», «Коммунист», Ленин номли колхозлар, Максим Горький номли совхоз шийпонларида ўз санъатини намойиш қилиб, теримчиларнинг олқишига сазовор бўлди.

Айниқса Олпонназар Ҳакимовнинг лирик қўшиқлари, Гулнора Ҳакимовانинг жозибадор рақслари теримчиларнинг ғайратига ғайрат қўшди.

С. ЙИГИТАЛИЕВ.

Ҳозирги долзарб кунларда ҳамманинг ўрни далада. Пахта учун умумхалқ курашида азамат деҳқонлар қатори шаҳарлик ишчилар, зиёлилар, студент-ёшлар ҳам фаол иштирок этишмоқда.

Ёзувчилар, санъаткорлар эса маданий хизмат кўрсатиш билан чекланмай, белга этак боғлаб теримда бевосита қатнашмоқдалар.

Мана бу суратдаги шоир ва адибнинг кайфияти яхши. Ҳамза номидаги республика Давлат мукофоти лауреати, ёзувчи Ўткир Ҳошимов латифанамо бир гап айтди шекилли Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати Ҳусниддин Шарипов мириқиб кулаяпти.

С. МАҲКАМОВ фотоси.

ПОЛВОННИНГ ЕНГИЛИШИ

ВОҚЕА

Икки пудли тошни у қўлидан бу қўлига соққадек ирғитиб ўйнайдиган Шербой полвон момиқдек юмшоқ пахта зарбидан ёнбошлаб қолса жаҳли чиқаркан кишининг. Белига этак боғлаб теримга тушгунча пахтазорни бошига кўтаргудек бўлганди. Бир қарасангиз юкли тележкани катта кўчагача сургаб чиқмоққа чоғланади, бир қарасангиз пахтаси тўла қоп-этакларни жуфтлаб елкага олиб кўтаради. Ҳамма ҳайрон, унинг алп қоматига, мушаклари ўйнаб турган билакларига ҳавас билан қарайди.

Эсиз полвонлик! Унинг барча нағмаси тошқ билан экан. Терим бошланди-ю, кимнинг нимага қодирлиги кўринди қолди. Полвоннинг киндигидан келар-келмас, чуваккина йигитча «Қани, ораларингда мард бўлса майдонга чиқсин, 150 килограммдан теришга баҳслашамиз», деб қолса бўладими? Шу пайт Шербойнинг шерлиги тутиб кетди-ю, йигитчага кифт кериб «Суф сенга, мен 200 килограммдан паст тушмайман», деди. Йигитчанинг ҳам акслиги қўзғади шекилли, қисиброқ кўришилса майиб бўлгудек бармоқли қўлини полвоннинг баркашдек кафтига босди.

Мусобақа бошланди. Пахтазорни бир зумда ҳашарчиларнинг ҳазил-мутойиба аралаш кулгиси босди. Кўплар полвон тараф. Ахир ном чиқарган тош кўтаргич! Бир ўтиришда ўн икки коса маставани тўхтамай шимирадиган Шербой келиб-келиб жимжилоғига арзимайдиган бир боладан енгилиб ўтирадими!

Шербой аввалига бор кучини ишга солди. Барги тўкилиб, чаноқлари кўпайган ғўзапояларни пайҳон қилгудек у ёқдан бу ёққа эринмай ағдарди. Кўп ўтмай пешонасида тер маржонлари ҳосил бўлди. Қайиш тортилган йўғон бели эгилган сайин зирқирай бошлади. Эҳтиётсизликдан бармоқларига тикандек ботаётган чаноқлар ғашига тегди.

Йигитча эса эгат бошида қандай энгашган бўлса, шундай илдамлаб кетаяпти. Этаги ҳам аллақачон пахтага тўлибди. Мана, у биринчи бўлиб тарози сари йўл олди. Полвон эса мўлтираб, унинг ортидан қараб қолди. Хиёл ўтмай йигит яна этак орқалади.

Полвон нуқул ерга қарайди. Катта ошқовоқдек дўмпайиб қолган этагини саланглатиб жўякдан-жўякка ўтади. Тушга яқин у аввал тиззалаб, сўнгра ястаниб, чорданалаб олди. Ҳол сўраганларга «майда иш экан», килограмм сўраганларга эса бир йўла топшираман дейди. Хуллас шу куни Шербой полвон кечга қадар бир амаллаб чидаб берди. Терган пахтаси нақ 15 килограмм тош босди. Йигитча эса 200 килограммга етказди. Шербой зирқираб турган белини секин сийпалаб ғолибнинг елкасига қоқди ва:

— Яшавор ука! Асл полвон экансан, — дея олди, холос.

Ҳашарчиларнинг гап-сўзларига қараганда Шербой полвон қилтирқ йигитчадан эмас, момиқдек юмшоқ пахтадан енгилган экан. У шу пайтгача метиндек тошни кўкка ирғитиб юрибди-ю, деҳқоннинг меҳнат тери билан яратилган оқ олтиннинг тошдан ҳам оғирлигини пайқамабди.

Рауф СОАТОВ.

СИРЛИ ТАШВИШ

ҲАЖВИЯ

Соливой билан Шерматвой тенгдош, иккови ҳам уч кам олтмишда. Бироқ, касб-кор ва феъл-атворларида «кичкинагина» фарқ бор. Соливой — мироб, Шерматвой — сартарош. Соливой лўнда, қоп-қора. Шерматвой бўлса тасма, бўйни ингичка. Соливой негадир чап кўзини сал юмиб юради. Шерматвой — ўнг кўзини. Соливойни ҳазилкашлар «қори» деб аташади, Шерматвойни эса Мулла Шерматвойи Соҳибқирон, дейишади. Соливой бироз қўрс, тўнғроқ. Шерматвой андак қайсар, чўрткесарроқ...

Алқисса, куз кунларининг бирида Соливой Шерматвойнинг эшигини қоқди.

— Хўш? — деди уста ўнг кўзини қисган ҳолда остонада пайдо бўлиб.

— Соч-соқолни дарров қиртишлаб ташла, — мироб чап кўзини қисиб бурчак қараш қилди. — Шаҳарга тўйга кететурувдик... Бир отамлашиб...

Устанинг юмиқ кўзи шиддат билан очилиб кетди.

— Тўйга?! — деди у бир елкасини чиқариб. — Шу пайтда, шу йиғим-терим қизғин паллада-я?!...

Мироб елкасини қисди.

— Шу... Энди... жуда нозик жой эди-да! Бўлмаса-ю... ёқасидаги тўнкага ўтқазиб бўйнига лунги ёзди. Сўнг сочига чала-чулпа кўпик суртиб, устара солиб юборди. Устаранинг биринчи юришидаёқ мироб бир қарич кўтарилиб кетди.

— Ҳа, Қорим? — сўради Шермат.

— Ҳеч нарса, — Қори жойига қайта ўтирди.

Шерматвой яна устара солди. Лекин устара сочни кесмас, гўё тутамлаб-тутамлаб юларди. Соливой кўзини зўр билан пастга қадаб жим ўтирар, фақат устара ҳар қиртиллаганда тишлари орасидан ҳаво сўриб, «ҳисс-ҳисс» деб қўярди. Охири бўлмади, соч яримлай деганда:

— Қайроққа уриб олсанг ўласанми ўша исқотингни?! — дея қичқириб юборди.

— Яхши кесмаяптими? — сўради сартарош кулимсираб. — Ҳм. Соч қуриб қолди чоғи. Ҳозир...

У шундай деди-да, Солининг бошига тағин кўпик чаплаб чиқди. Ивиб турсин, деб юз-қўлларини, иягини, бўйнини ҳам қалин қилиб сувади. Улкан бош худди майин унга тиқиб олингандек беўхшов оқ шар тусига кирди. Буни Қори сезиб, нечоғлиқ ғижиниб ўтирсада, ғазабини ноилож ичига ютди.

Сўнг Шермат Солининг атрофида бирпас ивирсиб турди-да, «дўп-дўп» юриб ҳовлига кириб кетди. Яна чиқди. Кейин бирдан гум бўлди-қолди. Соли юз-бошига қатиқ суртилган боладай мўлтайиб ўтирибди, ўтирибди... Қани энди уста келса!

Миробнинг тоқати тоқ бўлди. Икки ёнига қараб, «Шерматвой, Шерматвой» деди секин. Жимжит. У жаҳл билан орқага қайрилди.

— Шермат! Ҳо Шермат! — бақирди ғазабдан титраб.

Ичкаридан «Ҳувв!..» деган аёл товуши эшитилди.

— Шермат қани, Шермат?!

— Асбобларини олиб янгитда чиқиб кетди-ку! Кўрмадингизми йўлда?

— Нима?! — Соли сапчиб ўрнидан туриб кетди. — Қаёққа!

— Олтинчи бригаданинг шийпонига бўлса керак.

— Соли аламдан дод деб юборaёзди:

— Нега кетади?! — ер тепиниб бақирди у. — Ахир...

— Нима ишингиз бор эди?

Кампир шундай дея эшикни очди-ю, қўрқиб кетди. Саватдай оппоқ бош офтобда ярқирар, калла соҳиби эса лунгини икки билагида тутиб, кўзини чирт юмганича эшикка боқиб турарди.

Кампир Солини аввал таниёлмади, кейин башарасига синчиклаб қараб: «Солимисан? Вой шўри-им!» — деди-да, қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборди...

Айтишларича, ўша куни ҳаво хумдондек қайноқ бўлишига қарамай Соливой қулоқчин телпак кийиб теримга чиққанмиш. Сўраганларга олдин қулоғим оғрияпти деганмиш. Одамлар ҳадеб кавлаштиравергач «Сирли ташвиш тушди менинг бошимга» ашуласини ванг қўйиб, илжайганича пахтазорга шўнғиб кетганмиш.

Анвар МУҚИМОВ.

КЎКДАН ЧАЛПАК ЁҒИЛМАС

БУХОРО ОБЛАСТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИ РАҲБАРЛАРИГА ОЧИҚ ХАТ

«Жамиятимиздаги инсон ҳуқуқлари — давлатнинг инъоми эмас, кимнингдир хайр-эҳсони эмас. Булар социализмнинг таркибий хусусияти, унинг ғалабасидир, — деб айтган эди М. С. Горбачев Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида қилган докладида. — Шахс ва жамият, граждан ва давлат битта катта муаммонинг турли жиҳатларидир. Бу муаммо қандай ҳал этилаётганлиги сиёсий тузумнинг табиатини ифодалайди ва кўп жиҳатдан одамлар фаолиятининг натижаларини, ижтимоий ҳаётнинг бутун укладини олдиндан белгилаб беради...»

Модомики инсон ҳуқуқлари — тенглик, эркинлик, социал ва сиёсий ҳуқуқлар социализмнинг ғалабаси экан, биз демократия ва ошкораликни, баҳслашиш, мунозара юритишни, бир-биримизга ҳақиқатни гапириш остонасидан нарига суриб ташланган турғунлик йиллари асоратига ҳам ҳанузгача дуч келяпмиз. Ушбу мактубни ёзишимга, М. С. Горбачев сўзи билан айтганда, социалистик турмуш тарзи нормаларининг амалда поймол этилиши, танқид ва ошкораликнинг кемтиклиги, инсон ҳуқуқларини менсимаслик каби қатор муаммолар сабаб бўлди.

Матбуот хабарига кўра, Бухоро области, айниқса Ғиждувон райони республиканинг энг оғриқли нуқталаридан бирига айланди. Район раҳбарларининг деярли барчаси ўзларини қайта қуриш кадрлари деб ҳисоблашади. Дастлаб район аҳли уларга ишонган эди. Улар ким? (Район партия комитетининг секретарлари, ижроком раиси, суд, прокуратура, милиция раҳбарларидан тортиб то хўжалик раҳбаригача...) Улар одамлар ишончини қозонган, меҳнат ва гражданлик ҳуқуқларининг ҳимоячиси, демократиянинг чекланган ҳар қандай кўринишига биринчи бўлиб зарба бериши шарт ва шунга масъул кишилар эмасми? Афсус... Бу сўзни айтишдан олдин далилларга мурожаат этайлик. Бошқасини кўя турайлик, биргина «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг 9 сентябрь сонидаги «Яшашга рухсат беринг» номли мақоланинг ўзиёқ кифоя... Республика газеталари редакцияларига мурожаат этиб Ғиждувондан келаётган бири-биридан таҳликали хатлар кўпайиб қолди. «Биз, — деб ёзишади опа-сингил Олия ва Риселат Чўлиева, — зора танқидий мақолалардан сўнг районимизда ноҳақликлар бўлмас, суд, милиция, прокуратура ходимлари халқ манфаатини кўзлаб, адолат тантанаси учун жон қуйдирсалар керак, деб ўйлаган эдик. Йўқ, шошилибмиз. Яқинда (26 сентябрь) оиламиз бошига оғир мусибат тушди. Акам Чўлиев Йўлдош район ички ишлар бўлими, суд, прокуратурانинг лоқайдлиги, воқеаларнинг ва хиёнатга чидаёлмай исён қилди — ўзининг ва яна 6 кишининг жонига қасд этди — отди...» Мен ушбу хатни шарҳламоқчи эмасман, лекин шуни айтиш керакки, Й. Чўлиев фожиа содир бўлмасдан илгари, яъни 11 августда район ички ишлар бўлимини огоҳлантирган — ариза билан мурожаат этган...

«Бугун 44 кунки отамни соғинамиз... Унинг жасадини 23 августда дала шийпонидан топишди. Орган ходимлари отам ёзиб қолдирган (ўлимига сабабчи) 12 варақли дафтарни олиб кетишди. Дафтарни ўқиб, имзо чеккан тоғам Бобоқул Гадоев ва бошқаларнинг айтишича, отамни қўркитиб, мажбурлаб давлат пулини олишгани ҳақида ёзилган экан... Бизнинг бошимизга тушган қайғу бошқаларни ҳам четлаб ўтгани йўқ, қайғумиз чексиз, отамиз битта, энди эса у кишидан ҳам айрилдик...»

7, 8, 9 октябрь кунлари бригада дала шийпонига яқин жойдан пахта терган Калинин номли ўрта мактаб ўқувчилари Насиба, Дилнавоз, Меҳринисо Ражабова ҳамда Шаҳоб, Шерали Ражабов марҳум отасини эслаб, соғиниб редакцияга мактуб йўллашди. Бу билан улар ҳақиқатга, газетага ишончларини ҳам изҳор этишди...

Афсуски, барча хатлардан кўчирма келтиришнинг иложи йўқ. Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзига, шахсан ўз номимга келган қуйидаги хат мазмунини эслатиб, сўнг мулоҳазаларимни айтсам. «Мен, Хазина Маҳмудова 1956 йилдан бери Ғиждувонда яшайман. Миллатим татар. 1986 йил 18 октябрь куни тўнғич ўғлим Нурғалини ёвузларча уриб ўлдиришди. Ўғлимнинг чўнтагидан 15 минг сўм жамғармамизни (пулнинг кассадан олинганлиги ҳақида ҳужжат бор) ўмариб кетишди. Бевақт хазон бўлган ўғлимнинг ёш жонига ачинаман. Куйдим. Йиғладим. Арзимни ҳеч ким тингламади.

Турмуш ўртоғим М. Маҳмудов билан милиция, прокурор, суд раисига қатнайвериб толдим...»

Ўғлининг қотилларига жазо талаб қилиб, йўқолган 15 минг сўм жамғармасини сўроқлаб борган жабрдийда онанинг сарсонгарчилигининг охирқиқбати эри М. Маҳмудовнинг амаллаб хатосини топиш, жиноий жавобгарликка тортиш билан тугади. Прокурор Р. Хўжақулов, суд раиси Р. Ҳаққиев шу йўл билан онанинг иродасини букмоқчи бўлишди...

5 октябрда Ғиждувон район «Колхоз ҳақиқати» газетаси халқ суди ва прокуратура бошлаётгач партия ташкилотининг ҳисобот-сайлов йиғилиши якунига доир мақола эълон қилди. Мақолада таъкидланишича, ҳисобот-сайлов йиғилиши район партия комитети белгиланган графикка мувофиқ 22 сентябрь куни эмас, 7 кун кечикиб ўтди. Графикнинг барбод бўлишига сабаб шуки, бошлаётгач партия ташкилоти секретари, халқ судьяси Г. Раймқулова ҳисобот докладини ёзиб улгурмаган, коммунистларни йиғилишдан хабардор қилмаган эди.

Г. Раймқулованинг ҳисобот доклади коммунистларнинг атиги 11 минут вақтини олди. Йиғилиш иштирокчилари секретардан ошкора танқидни, камчиликларга нисбатан муросасизликни кутган эдилар... Докладда кўрсатилмаган камчилик ва нуқсонлар музокараларда ҳам ошкора тилга олинмади. Сўзга чиққан Р. Хўжақулов, халқ суди раиси Р. Ҳаққиев ютуқларни санаш билан кифояландилар...

Арзлар, шикоятлар, жиноятчи қолиб, бошқани озодликдан маҳрум этишлар... Ушбу сатрларни ёзаяпману хаёлимда қайта қуриш ва инсон ҳуқуқлари деган иборалар чарх уради. «Ҳозирча қайта қуриш бизгача етиб келган эмас, деб тез-тез айтмоқдалар ва жойлардан ёзмоқдалар, қайта қуриш қачон етиб боришини сўрамоқдалар. Аммо қайта қуриш осмондан ёғиладиган чалпак эмас, шу сабабли уни қаердандир олиб келишларини кутмасдан, балки ўз шаҳри ёки қишлоғида, ўз меҳнат коллективида уни ижод қилиш керак... Бу ўринда кўп нарса кадрларимизга, район, шаҳар, область ва республика миқёсидаги раҳбарларимизга боғлиқ». — Бу сўзлар Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида қилинган докладдан олинган.

Мен район, шаҳар, область ва республика миқёсидаги раҳбар эмасман. Докладда «ўз шаҳри ёки қишлоғида, ўз меҳнат коллективида уни (қайта қуришни — Р. Ота Турк) ижод қилиш керак» деган кўрсатма бор. Менинг шаҳрим, қишлоғим — Бухоро, меҳнат коллективим — Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи.

Шундай экан, хатимнинг сўнгида Ёзувчилар союзига мурожаат қилмоқчиман. Шу кеча-кундузда Ўзбекистон сўйлаб пахта йиғим-теримни қизғин давом этмоқда. Деҳқонларимиз зиммаларидаги катта юкни кўтариш учун жон қуйдирмоқдалар. Ҳатто ғиждувонлик ўрта мактаб ўқувчилари Насиба, Дилнавоз, Меҳринисо, Шаҳоб, Шерали ҳам пахта даласидан туриб, ҳақиқатни сўраяпти. Биз, ёзувчилар-чи? Шу долзарб кунда нималар билан машғулмиз? 7 октябрь — СССР Конституцияси кунида эл хирмони учун пахта терган ва яна ноҳақлик қурбони бўлган отасини соғиниб, редакцияга хат йўллаган 5 нафар боланинг қўлидан фартугини олдикми ёки уларнинг хаста кўнглига таскин бўла билдикми? Йўқ...

Тўғри, собиқ район, область раҳбарларини мадҳ этувчи асарлар ёздик. Инсон орзу-ҳаваси, қадриятларини унутиб, кўпроқ ўсимликлар, — пахта, маккажўхори ҳақида қўшиқлар битдик. Нимани ёзган, гапирган бўлсак, ҳаммасини халқ номи билан халққа пуллайвердик... Булар — кечанинг гаплари. Бугун-чи?

Бугун биз шаҳарнинг қулай жойларидан шинам уй, боғ-ҳовлилар олиб, мукофоту, машинаю, имтиёзларга эга бўлиб, эгаллаб турган мансаб курсимиз пастлик қилиб, баландроқ мансаб илинжида яна халқ номидан гапириш санъатини ўргана бошладик. Ўз қаричимиз билан ўлчанган ҳар қандай мавзуни катта гап, долзарб муаммо деб, мўътабар минбар ҳисобланган газета, журналлар саҳифасини тўлдирдик, радио, телевиденияни соатлаб банд этдик. «Қайнонани ҳурмат қилиш керакми ёки йўқ?», «Онангизга пайпоқ олиб беришни унутманг», «Уйланадиган қизингизнинг ранги оқ бўлишини хоҳлайсизми ёки буғдойранг?» — бу XX аср ўзбек ёзувчисининг, ўзини истеъдодли, устоз санайдиган, халқ номидан мукофотлар олган ёзувчининг ўз халқига тақдим этиб келаётган ғоялари, катта гаплари...

Халқ дарди билан нафас олаётган шоир, ёзувчилар кам эмас. Лекин уларни уюшган, олий мақсад йўлида ҳар қандай майда манфаатлардан устун турувчи чинакам жангчилар деб айтишга ҳали эрта. Биз қайта қуриш жараёнининг фидойилари, етилган муаммолар ечимини таъминловчилар олди-қочди гапларнинг эмас, асрларга қоладиган ҳайкирикларнинг ижодкорлари бўлайлик, дейман.

Ушбу очиқ хат матбуот юзини кўрган кундан бошлаб мен ўзимни бир ой давомида Ғиждувонга, Бухорога сафарбар деб эълон қиламан. Редакцияларга, союзга ва ўз номимга келган хатлардан лоақал биттасини адолатли ҳал қилолсам, бўйнимдаги қарз узилади, агар бунга ҳам қурбим етмаса, жигарларим Насиба, Дилнавоз, Меҳринисо, Шаҳоб, Шерали қўшилиб пахта тераман.

Ражаббой ОТА ТУРК,
СССР Журналистлар союзи ва СССР Ёзувчилар союзининг аъзоси, Москвадаги М. Горький номли Адабиёт институти тингловчиси.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

ТЕЛЕВИЗОР ХИЗМАТДА

20 ОКТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

● МТ I

7.00 «120 минут».
9.05 Футбол. Жаҳон чемпионатининг саралаш матчи. СССР — Австрия терма командалари. Киевдан кўрсатилади.
10.45 Янгиликлар.
10.55 «Канизак Изаура». Кўп серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 5-серия.

* * *

16.00 Янгиликлар.
16.10 «Қайта қуриш прожектори».
16.20 «Бозорчи». Ҳужжатли фильм премьераси («Қозоқфильм»).
16.45 «Музикали ҳазина». Й. Гайдн.
17.10 А. Т. Болотов. Рус қишлоқ хўжалиги фани асосчиси туғилган куннинг 250 йиллигига.
17.55 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
18.40 «Демократияни ўрганамиз».
19.10 Шеърият лаҳзалари.
19.15 «Дунё воқеалари».
19.30 «Миша амаки». Мультфильм.
19.40 Актуал объектив. «Тўхтаб қолган вақт хроникаси». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 1 ва 2-фильмлар («Ўзбектелефильм»).
21.30 «Время».
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Олам кинокамера кўзгусида».
23.05 Кичик концерт.
23.20 «Дунё воқеалари».
23.30 «Санъатга бахшида умр». Микеланджело.

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.
9.15 «Ерофей Хабаровнинг саргузашти». Илмий-оммабоп фильм.
9.35, 10.35 Табиатшунослик. 2-синф.
9.55 «Москва номли канал». Илмий-оммабоп фильм.
10.05 Испан тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.55 «Ўрмон метеостанцияси». Илмий-оммабоп фильм.
11.05 Геногеография ёки мушукларни санашга борамиз.
11.35, 12.35 И. С. Тургенев. «Оталар ва болалар». 9-синф.
12.05 Испан тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
13.05 «Пўлат қандай тобланди». Олти серияли телевизион бадиий фильм. 4-серия — «Енгиш».
14.10 Янгиликлар.
14.20 «Шаҳарлар ва йиллар» туркумидан телевизион ҳужжатли фильмлар: «Грозний», «Сирдарёдаги шаҳар».

* * *

18.35 Янгиликлар.
18.45 «Ҳайвонот оламида».
19.45 СССР халқ артисти М. Стефюк куйлайди.
20.00 Ритмик гимнастика.
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
20.45 Реклама.
20.50 РСФСРда хизмат кўрсатган артист А. Данилов чалади (балалайка).
21.30 «Время».
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Пўлат қандай тобланди». Олти серияли телевизион бадиий фильм. 4-серия — «Енгиш».
23.20 «Бир қишлоқ эртаклари». Телевизион ҳужжатли фильм.
23.35 Янгиликлар.

● ЎзТВ

15.00 «Отлар довюракларни кутяпти», «Мен бўлмасам унда ким...», «Мен барибир сени олиб кетаман». Ҳужжатли фильмлар программаси.
16.00 «Йўқолган гувоҳ». Бадиий фильм («Мосфильм»).
17.30 Биология. Турнинг структураси ва критерийси.
18.00 Янгиликлар.
18.15 «Унгача санашни биладиган эчкича». Мультфильм.
18.25 «Гулхан» журнали меҳмонимиз.
19.00 «Ахборот» (рус.).
19.15 Дутор ва танбур тароналари.
19.40 Москва. Актуал объектив. «Тўхтаб қолган вақт хроникаси». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 1 ва 2-фильмлар («Ўзбектелефильм»).
21.30 Москва. «Время».
22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Ахборот».
22.30 Ҳамза номли ўзбек Давлат академик драма театрининг 70 йиллигига. «Театр ва замон».
23.30 Кўрсатувлар программаси.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41. Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р—14163. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 2120. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12